49՝ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1317 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 8/21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1905 22 ՇԱՊԱՆ 1323 – 8 ԹՐՇՐԻՆԸ ԷՎ.ՎԷԼ. 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՍԷՔ ԵՒ ՑՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՊԷՍ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
98, Գալաթա Ալի Շաուշի, 98
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանկունների Քաֆֆեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيه يوى وسياسى غزته‌سى
صاحبى امتيازى : اوهانس قره‌جه
ادارهٔ‌سى : بابعالى جادده‌سى نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Ցարեկան	Վեցամեայ
Կոլոզ համար	80 գր.	50 գր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ՔՈՒ ԽՕՍՔԴ ՊԻՏԻ ՉԸԼԼԱՑ

Զայրոյթի բուռն նոպայէ մը բռնուած, ցցուած մազերով, շլմորած աչքերով, գրգռուած դէմքով, հեւ ի հեւ կ'արտասանեն ընդհանրապէս այս պարբերութիւնը՝ ամէն անոնք որոնք իրենց խօսքը քալեցնելու մոլութիւնը ունին։

Այս ախտէն վարակուողներու համար տրամաբանութիւնը, ճշմարտութիւնը, ուղղամտութիւնը արժէք չունին. բաւական է որ անգամ մը յամառին, ալ անկէ ետք բոլորովին կը կորսնցնեն գիրենք ու ամբոխ կառչելով անոր խօսքը պիտի չբլլայ սկզբունքին, ամէն ճիգ կը թափեն իրենց ընդդիմախօսին յաղթահարելու և անոր բառերը ոչնչութեան մատնելու, եթէ նոյն իսկ օգտակար թելադրութիւններ ալ ըլլան ան՝ անոնք։

Փաստ, հակառաջարկ, իրաւախոհութիւն, համոզմունքներ չեն առներ յամառին կողմէ, որ ուրիշներու արդար առարկութիւնները լսելու համար ականջները խցած, շարունակ իր բառերուն վրայ կը պնդէ։

Ցաւալի կը տեսնէք դեռատի կիներ որոնք գեղեցկութեան, փափկութեան ու ազնուութեան ամէն երեւոյթ կը մարմնացնեն իրենց վրայ։ Այցելութեան մը կամ պատահական տեսակցութեան մը պահուն հիւանդ կը մնաք տիկինին բարեկրթութեան, կենցաղագիտութեան ու փափկանկատութեանը վրայ. ժպտուն, բարեսիրտ և հեզասիրտ է ան իր յարաբերութիւններուն մէջ, բառերը կշռելով կը խօսի, բացատրութիւններու ամէնէն նուրբը կ'ընտրէ և վերջին ծայր հոգ կը տանի իր հիւրը կամ խօսակիցը նեղը չձգելու և անոր հաճելի ըլլալու համար։

Ահա՛կա արտաքին երեւոյթն է սակայն, անգամ մը ալ ընտանեկան շրջանակի մէջ դիտեցէք այն հրեշտակագէմ գեղուհին, ուշադիր կերպով մտիկ ըրէք իր խօսակցութիւնը ամուսնոյն հետ, երբ մ'նաւանդ քիչ մը բամպակեան է էրիկը ու տիկինին դրամատիրոջը գործը չգիտէ. Հաւատացէ՛ք որ պիտի զարմանաք. ձեր իրեւ հեշտակ ճանչցած դէմքին տակ զայրոյթի յամառութեան ու գրգռումի մարմնացում մը տեսնելով։ Երկու ամուսիններու միջեւ տեղի ունեցած վէճը չատ չնչին բանի մը վրայ է, ինչ որ հասարակ ընտանիքի մը մէջ կը կարգադրուի էրկանը կամ կնոջ և կամ երկուքէն մէկուն որոշումով։ Մեր փափուկ տիկինը սակայն որ տղայ հասակէն ի վեր երես առած ու իր խօսքը քալեցնելու վարժուած է, հիմա ամէնէն աննշան ընդդիմութենէ մը կը գրգռուի, կը զայրանայ կը փրփրի, աչքերը կրակ կը ցայտեն և անկիրթ մէկու մը նման կոկսի այն կարգի անհամոյ բառեր արտասանել, որոնք բնաւ չեն համեմատիր իր թարմ տարիքին, գեղեցիկ դէմքին ու մանաւանդ դիրքին։

Տան մէջ ամէն ինչ է ինք, իր ըսածները պիտի կատարուին անթերի և ո՛չ ոք պիտի կրնայ ընդդի՛մախօսել իրեն. ահաւասիկ այս է տիկինին ընդգրկած սկզբունքը, որուն դէմ եթէ մերթ ընդ մերթ էրիկութիւն փորձելով ընդվզի ամուսինը, այն ատեն փոթորիկը ծայր կուտայ, տիկինին յամառութիւնը կը բռնէ որ ոտքերը գետնին զարնելով ֆուկին խօսդ պիտի չբլլայ կը պոռայ ամբողջ ձայնովը։ Տիկինը յամախ ներքնապէս կը խոստովանի իր պաշտպանած սկզբունքին սխալ ըլլալը, կը կշռէ անոնց անդպատ հետեւանքը բայց քանի որ ամուսինը կամ ընտանիքին ուրիշ մէկ անդամը ընդդիմախօսեց իրեն, անոնց խօսքը չքալեցնելու և իր յամառութիւնը առաջ տանելու համար կը պնդէ ու կը պնդէ սխալին վրայ միշտ բացագանչելով ֆուկին խօսդ պիտի չբլլայ։

Ցամառութիւնը թեթե՞ մոլութիւն մը կը կարծէք։ Ընդհակառակն, նկարագրի ամէնէն մեծ, ամէնէն ծանր թերութիւնն է ան, որուն ենթարկուողը անվերջ պայքարի մը մէջ է կեանքին ամբողջ տեւողութեանը պահուն։ Եթէ նիւթական անկախ դիրքի մը տէր չէ ու ստիպուած է ուրիշներու հրամանին տակ ծառայել, այն ատեն աւելի ողբալի է յամառին կացութիւնը. ամէն անգամ որ իր կարծիքին կամ կամքին հակառակող հրահանգ մը տրուի իրեն, դժգոհանքով կը գործադրէ զայն ու մինչեւ վերջը կը յամառի իր ըսածին վրայ, միշտ պնդելով որ սխալ է իր տիրոջ դատաստանը։ Ասիկա յամառութեան թեթեւ տեսակն է սակայն, աւելի ծանր տեսակէն վարակուողներ ոչ միայն իրենց ըսածին վրայ տգիտաբար կը պնդեն, այլև չեն գործադրեր իսկ ձեռնհասներու հրահանգները, միշտ յամառելով։ Այս տեսակ պաշտօնեայ մը ո՛րչափ առաւելութիւններ ալ որ ունենայ, ո՛րչափ ալ գործունեայ ըլլայ, անպատճառ դժգոհանքի առիթ կուտայ իր տիրոջ որ վերջապէս չկրնալով դիմանալ անոր յամառութեան, ճամբայ կուտայ մէկ խօսքով։

Խօսքը քալեցնելու ախտը ամէնէն աւելի տգէտ շրջանակներու մէջ իր գոյութիւնը ունի։ Գաւառական քաղաքներու մէջ յամախ երկու բարեկամներու կամ ազգականներու մէջ վէճեր կը ծագին առեւտրական, ժառանգական և կամ կալուածական պատճառներով։ Խնդիրը երբ դեռ պզտիկ է, բարեկամներ, ծանօթներ, բարեկիրներ կ'ուզեն միջնորդել ու հաշտարար եզանակով կարգադրել զայն։ Երկու վիճողներու մէկը եթէ յամառ է, խօսք մտիկ չրներ. ո՛չ թախանձանք, ո՛չ իրաւախոհութիւն, ո՛չ սպառնալիք չեն ազդեր վրան, բնաւ չի մտածեր համաձայնութեան և եթէ հակառակորդը հարիւրին ութսուն զիջողութիւն ընէ իսկ, ինք մնացած հարիւրին քսանն անգամ ընելու չի՛ յօժարիր և շարունակ կը պնդէ իր յամառութեանը վրայ։ Հակառակորդն ալ հարկաւ արժանապատուութեան զգացում ունի, անիկա ալ մինչեւ մէկ աստիճան կը զիջանի և տեսնելով որ դիմացի կողմը կը շարունակէ իր յամառութիւնը, ինքն ալ ոտք կը կոխէ և վէճը կը փոխուի թշնամութեան ու դատավարութեան։

Այս կարգի յամառութեան երեսէն փճացած բազմաթիւ հարուստներ կրնանք թուել գաւառներու մէջ, որոնք իրենց խօսքը քալեցնելու ագիտութեամբ՝ ամենաչնչին պատճառներով ինկած են դատի, և տասնեակ տարիներ բան դրած ձգելով դուն դուն դեգերելէ ետք յետին ծայր աղքատութեան մէջ, ընտանիքի հեռու, խաներու անկիւնը, չոր փսիաթի մը վրայ աւանդած են իրենց հոգին։ Եւ ինչու այս թշուառութիւնը, մի միայն անոր համար որ հակառակորդին ըսածը չըլլայ, իրենց խօսքը առաջ քալէ։

Ցամառութեան երեսէն ամէնէն չատ տուժողները մեր կրթական ու եկեղեցական յարկերն են։ Եկեղեցիի մը համար թաղ.խորհուրդ մը կը կազմուի, անդամներէն մէկը, որ քիչ մը ազդեցիկ է ու իր խօսքը քալեցնելու հիւանդութենէն բռնուած, հիմա ազատ ասպարէզ գտած, խորհուրդին ամէն որոշումներուն կ'ընդդիմանայ ու գերմարդկային ճիգ կը թափէ իր նախասիրութիւնները առաջ վարելու։ Տնօրէն, ուսուցիչ, ուսուցչուհի, ամէնքը ինք պիտի ընտրէ, իր առաջարկած մարդիկը պիտի պաշտօնավարեն եկեղեցիին ու դպրոցին մէջ, ժամկոչը իր ըսած կերպով պիտի աւլէ եկեղեցիին բակը, տրացուն իր ցոյց տուած տեղէն պիտի առնէ բուրվառին խունկը, ոնտեսը իր հրամանով պիտի երթայ տղոց կերակուրը բերելու, վերջապէս ամէն տեղ ինք ու իր ենն են որ պիտի փայլին։ Այս կարգի մարդիկ մէկ հատ մը չեն ստեղծուիր անշուշտ և մեր թաղականները, հոգաբարձուներն ու Աղքատախնամները որոնք սովորաբար երկաստանեակէ մը նուազ թիւով չեն կազմուիր, ի հարկէ մեր եսամոլ յամառէն զուրս կ'ունենան նաեւ իրենց մէջ անոր քար հանող մէկ կամ երկու յամառներ ալ ու տեսարանը կը պարզուի։ Ամէն նիւթի կռիւ, կռիւ, ընդդիմախօսութիւն, մէկը ինչ որ առաջարկէ, միւսը անպատճառ անոր հակառակը կը պնդէ և այս երկու կամ երեք յամառներու խօսք քալեցնելու պայքարին մէջ կը կորսուին դպրոցին, եկեղեցիին ու աղքատախնամին նուիրական չահերը։ Իսկ միւս անդամները՝ ինքզինքէն ալ նկատելով որ ասնելի բան չէ ամէն նիւթի կռիւ երկպառակութիւն մտիկ ընելը կը հրաժարին կամ կը քաշուին ու գործը կը մնայ երեսի վրայ։

Ցամառութեան մէկ տեսակը կայ որ ճշմարտապէս օգտակար է ու պատուաբեր և անհարժեշտ է որ ամէն անհատ ալ իր մէջ կրէ անկէ մաս մը։ Գործի բերմունքով մարդիկ երբեմն ընտանեկան կամ առեւտրական ձախորդութեան կ'ենթարկուին. թոյլ նկարագիր ունեցողը առաջին առթիւ իսկ կ'ընկճի դժբախտութեան առջեւ ու բոլորովին պարտասած և յուսաբեկ կիյնայ թշուառութեան ճիրաններուն մէջ։ Տակուն նկարագրի տէր՝ յամառ մարդը սակայն, սասկ պարագաներու մէջ բնաւ չկորնցներ իր պարարտութիւնը. փոխանակ յուսահատուելու ա՛ի օ՛ի քալելու, լալու և ինքզինքը ոգելից ըմպելիներու տալու, արիաբար կը մաքառի դժբախտութեան դէմ, կը կրկնապատկէ կորովը, եթէ առաջ օրական տասը ժամ կ'աշխատէր, հիմա քունը կը զոհէ և տասնչորսի կը բարձրացնէ աշխատութեան ժամը, աւելորդ և կամ երկրորդական ծախսերը կը ջնջէ, առանց իրարանցումի ու խուճապի ընտանիքին անդամներն ալ կը հրապուրէ որ իր օրինակին հետեւին, և այսպէս անկումի եզրը հասած պահուն իսկ դարձեալ կը վերականգնէ իր առեւտրական գործը, ճշմարիտ հիացում առթելով իր ներքին վիճակը գիտցողներուն։

Այս կարգի յամառութիւն մը մեր ամէնուն ալ կը բարեմաղթեմ, ասիկայ մոլութիւն չէ՝ առաքինութիւն մըն է որ մարդուս երջանկութիւնը կ'ապահովէ իր պարագաներով. ասսկ մարդը կրցածին չափ թող յամառի աշխատելու, գործը առաջ վարելու և առեւտրական հրապարակին կամ իր ընդգրկած ասպարէզին վրայ նպաստաւէտի դիրք մը գրաւելու համար։ Սակայն երբ ո՛և է ասսկ չունիս նպատակ մը չունի յամառութիւնը և պարզապէս խօսք քալեցնելու վրայ հիմնուած է, ցաւալի դժբախտութիւն մըն է այս կիրքը որ ո՛չ միայն ենթական ատելի, զզուելի ու արհամարհելի կը դարձնէ հանրութեան, այլ նաեւ թշուառութեանը պատճառ կը դառնայ տգէտ յամառէն կախում ունեցողներուն։

Ժամանակաւ յամառ ածականը գերասաններուն կը տրուէր. թէեւ արդի կենցաղագիտութիւնը առանկ որակման մը գործածել չ'թոյլատրեր, բայց իրականութեան մէջ անհերքելի է որ քիչ մը խելք, դատողութիւն ունեցողը այդ ասիճան անձնատուր չ'կրնար ըլլալ ասկն և կը մտածէ որ ինք ո՛րչափ ալ խելացաւ և ուշիմ ըլլայ, ուրիշներ ալ կրնան գտնուիլ որ նոյնչափ կարողութիւն ունենան ո՛ և է գործ դատելու և անոր նկատմամբ արտայայտական որոշում մը տալու։

Արժանիքի տէր անձինք երբեք պզտիկութիւն չեն սեպեր ճշմարտութեան առջեւ խոնարհիլն ու իրենց մէկ սխալը դարմանելը. սիրայօժար կ'ունկնդրեն ուղղուած ո՛ և է մէկ դիտողութեան, զոր եթէ արդարացի գտնեն, առանց յամառելու. առանց գրգռուելու կ'ընդունին զայն ու այսպէս ա՛լ աւելի կը բարձրացնեն իրենց անունն ու արժէքը։

Ի՞նչ ըսել է կոյր զկուրայն յամառիլ ու ջատագովել սկզբունքը մը որ դէպի չարն կ'առաջնորդէ մարդը։ Ասանկ անուղղայ մէկը ո՛ր սեռին ալ որ պատկանի բնաւ չի կրնար սրտի անդորրութիւն ու կեանքի քաղցրութիւն վայելել, ամենապարզ խնդիրի մը մէջ իսկ իմ խօսս պիտի ըլլայի կռիւ մը, վէճ մը կը յարուցանէ ու կը թունաւորէ ընտանիքին հաճոյքները։

Ցամառներուն քարոզ տալ, զանոնք ուղղութեան հրաւիրել, բացարձակապէս ապարդիւն աշխատութիւն է. անոնք եթէ դիտողութիւն մտիկ ընելու յօժարէին արդէն յամառ չէին ըլլար, հետեւաբար հնամենի յամառները կորսուած են բարոյապէս։ Հանրութեան ընելիքը նոր յամառներ չհասցնել է իր ծոցին մէջ։ Ամէն մարդ գիտէ որ կիրքերը ունակութիւնները պզտիկէն կը ծագին տղուն մէջ, ծնողներուն դաստիարակներուն պարտքն է մանրազնին կերպով ուսումնասիրել տղան, որուն մէջ եթէ յամառութեան ախտ մը կայ, զայն իր մատաղ վիճակին մէջ ոչնչացնել։

Շատ մը ծնողներ հաճոյք կը զգան իրենց զաւակներուն ամէն պահանջածը կատարելէ, նոյն իսկ յաճախ սպասուհիներն ալ կը յանդիմանեն երբ անոնք դէմ կենան տղուն մէկ կամապաշտութեան։ Ուրիշներ ալ տեսնելով որ տղան կուլայ, ողմակ կը յարուցանէ ան մէջ, գլխու ցաւէ ազատելու համար կը կատարեն տղուն ուզածը, թէեւ ակամայ։

Երկու պարագային մէջ ալ փոքրիկը երբ տեսնայ որ իր պահանջումները ուշ կամ կանուխ կը գործադրուին երբ լայ, կամ պնդէ, կը սկսի օրաւուր աւելցնել պահանջկոտութիւնը ու խստացնել լուծը։

Անաւասիկ այսպիսի տղաքներն են որ անհաշտ յամառներ կը դառնան ապագային ու փորձանք կ'ըլլան իրենց էրկանը, կնկանը, ընտանիքին գլխուն։

Ցամառութեան առաջին փորձը տղայ հասակէն ջնջել պէտք է մարդուս մէջ։

ԳՐՉԻ ՈՍՏՈՍՏՈՒՄՆԵՐ

ՀԷՐԻՏԻՏԱ

Ամէն ատեն որ գրող մը իր կարծիքները հրապարակաւ կը յայտնէ ո և է բարձր գրագէտի մը կամ բանաստեղծի մը մասին, միտքս կ'անցընեմ որ անօգուտ բան մըն է իր ըրածը։ Որովհետեւ եթէ ժողովուրդին կը ծանօթացնէ իմ գրչի առարկայ եղող անձաւորութիւնը, բացարձակապէս կը սխալի։ Ամէն մարդ տարբեր տեսակետ մը կը դիտէ գրողը։ Քննադատին ըմբռնումները միակողմանի են վերջապէս, իր փորձառութեան և հետազօտութեան արդիւնքն ըլլալով միայն։ Մինչդեռ ամէն ոք զատ զատ կարդալով հեղինակը, ի՛ր իսկ գաղափարը կը շինէ, իր կարծիքը կը ձեւէ անոր մասին։ Քննադատին տեսութիւնը, իր մտածելու եզանակը և դիտելու ինքնատուութիւնը հրապարակ հանելու կը ծառայէ միայն։ Ուրիշ ոչինչ։

Սակայն սովորութիւն եղած է որ ամէն մարդ բացատրէ իր միտքը և համոզումները։ Քիչ մը այս տեսակէտով և քիչ մըն ալ բանաստեղծի մը վրայ խօսելու հաճոյքը վայելելու համար, Հերետիայի կնոջը մէկ քանի գիծերը ի վեր հանել պիտի ջանամ։

Ֆրանսացի սօնեդիսդներու վարպետ Սանդիակի(Բուպա) մէջ ծնած է, 1842ին։ Հայրը սպանիացի էր և մայրը գաղղիացի։ Ուրիշ տարեկան էր երբ Ֆրանսա գալով Սէնլիսի Սէն-Վէնսան եկեղեց. վարժարանին դասերուն հետեւեցաւ։ Ութ տարի աշխատելէ վերջը, երբ կրկին իր ծննդավայրը վերադարձաւ արդէն 16 տարեկան էր։ Հավանի համալսարանին մէջ տարի մը ուսումնասիրելէ յետոյ, 1859ին գնաց դարձեալ Բարիզ, ուր Էքոլ տէ Շառթ մտաւ։

Այս ատեններուն սկսած էր արդէն աշխատակցիլ Բարիզի ամէնէն համբաւաւոր հանդէսներուն։

Իր բանաստեղծութիւնները հեղհեղուկ հասարակութեան ուշադրութիւնը կը գրաւէին, իրենց արուեստի նրբութեան ու ճաշակի գեղաղանցօրէն սիրուն նորութեան համար։

Մի՛չտ աշխատեցաւ, մի՛չտ գրեց՝ վերջապէս հրատարակելու համար 1893ին, իր ԹրոՖէն, բանաստեղծութիւններու այն դմայլելի հատորը որ չատերու ակնկալին բանաստեղծութիւնը երաժշտութեան վերածեց։ Իրաւ է որ այդ գիրքին մէջ բառերը խաղերու կը վերածուին և յանգերը ներդաշնակութիւններու։ Սակայն եթէ նոյնիսկ բառերու երաժիշտ մը նկատել ուզեմ Հերետիան, երբեք չենք կրնար անոր մէջ կեղրոնացնել, Պոլի մը զուարթ ու չառաչուն հոգին և Մոցարթի ու Հայդնի հրաչալիօրէն երփներանգ, մաքուր երեւակայութիւնը կամ անոր մէջ տեսնել Պէթհովէնի Լudorkեայի Շամինատին երաժայոյզ, տենչաբոյր ու տրամադիր երաժշտութիւնը։

Հերետիա աւելի կիտուածանկարիչ մըն է։ Բացատրութիւններու հշդութիւն մը և ոճի այն տեսակ գեղեցկագիտութիւն մը ցոյց տուած է որ ամէնէն դժուարահաճ քննադատներն իսկ գնահատած են իր գործը։ Առածի կարգ անցած է արդէն.

Իր սօնեներն անթերի,
Մեծ քերթուածներ կ'արժեն միշտ։

Պէտք չէ մոռնալ որ ԹրոՖներու հեղինակը իր կեանքին մէջ գրէթէ ամէնէն չատ սօնէ արտադրած է։

Որչափ բանաստեղծ՝ նոյնքան ալ բարի ու տիւր նախազգացումներով տժգոյն հոգի մը կը կրէ Հերետիա։ Իր ամէնէն նախընտրած բարեկամներն իսկ կը վկայեն արդէն։ Իրերու և սիրտերու անատոյդ կեանքին արտաքին թաղծութիւնը կայծեռ կուլայ իր բովանդակ բանաստեղծութեանը մէջ։

Ամէն հետաքրքիր գրասէր կը ճանչնայ Հերետիայի եռեֆաբքիները։ Պալզաք փողոցի իր տունին մէջ ամէ՛ն երեքշաբթի, ժամանակից է՛ն թարմ ու խոստմնալից բանաստեղծներուն ու գրագէտներուն տեսակ մը գրական ժամադրութիւն կուտար։ Գեղարուեստի, երաժշտութեան և գրականութեան վրայ կը իսօէին, կը վիճաբանէին բոլո՛ր իր հիւրերը, որոնք երբեմն ալ կ'երթային «Վէրլէնը տեսնել, Վէնսանի երկաթուղիին տակ կիկտած՝ իրենց գնահատական աղաղակներովը մինչեւ փառքին բարձունքը անոր ուղեկցելու համար, որոնք ամէն շաբթու Համ փողոցէն վեր կը մագլցէին իր երգին մէջ, բարձրօրէն մեկնուած Սթեֆան Մալարմէին իրենց յարգանքին ու անձնուիրութեան մեծարանքը տանելու համար, որոնք մշտապառ ակնածանքով մը Լէօն Տիերքը կը շրջապատէին ու կեանքէն ընկճած Վիլիէ տը Լիլ Ատանի գլխուն իրենց յափշտակութիւններուն ծաղկեպսակը կը դնէին։»

Հերետիա ԹրոՖէն հրատարակելէն տարի մը վերջը Ֆրանսական Ակադէմին մտաւ, տը Մազաանն տեղը։

1901ին Աբսընալի մատենադարանին վարիչ կարգուեցաւ, Պօտնիէի հեռացումովը։

Միշտ հեռը կը տանէր սակայն իր նախընտրելիները։ Այնպէս որ, կ'ըսեն թէ, եռեֆաբքիներու իր հիւրերը մինչեւ Աբսընալի մատենադարանին մէջ կուգային կը գանէին զինքը, հոն՝ ուր ամէնէն չատ կը սիրէր ապրիլ։

Ուրեմն ան ոչ սենեակ մըն էր իր պաշտօնարանը, մատենադարանին երկրորդ յարկին մէջ։ Այդ չէնքը, սակայն, իրեն մեծ խորհուրդներ կը ներշնչէր։ Ամէն առտու, սովորաբար ժամը տասնին ատենները սրահ կ'իջնէր և իր ընթերցողները բարեւելէ ու անոնց մէկ քանի խօսք նետելէ վերջ, կ'երթար կը գտնէր Շարլըմանեի վարժարանին աշակերտները, որոնք զինքը չափազանց կը սիրէին և կուգային ամէն ատեն իրմէ խորհուրդ հարցնելու։ Սկսնակ բոլո՛ր գրողներուն խօսք հասկցնելու տարօրինակ համբերութիւնը ունէր սպանիական խրոխտ ոգիով տագրուած այդ բանաստեղծը։ Ամէնքն ալ անոր մէջ արուեստագէտը կը գնահատէին, վասն զի իր միւս արտադրութիւնները աննշան թարգմանութիւններ կը մնային միշտ։

Օր մը իրեն ներկայացաւ երիտասարդ ճարտարագէտ մը և աղաչեց իրմէ որպէս զի գրած վէպերուն մասին գաղափար մը յայտնէ։ Հերետիա այնքան հաւնեցաւ սկզբնական նախաբերներուն որ զանոնք Լը մէրի զրկեց անմիջապէս և քիչ վերջը հրապարակ ելան Գուլզին Լօրա, Շոճէդ, Մասմուազէլ Ժոնթ վերտառութիւններով վէպերը։

Դիրքերուն ճակատը Մարսէլ Բրէվօի անունը կը կարդացուէր։

Սպասուելարար Հերետիա այնքան միտքէն չէր կրնար անցընել որ իրեն ներկայացող երիտասարդ ճարտարագէտը օր մը Demi-vierge-ներու համբաւաւոր պատմիչը պիտի ըլլար։

Իր քաջալերութիւնները տեսակ մը գրական մնանդ եղած են նորեկ գրողներուն համար։ Տաղանդներն իսկ պէտք ունին քաջալերանքի, ասոր վստահ ըլլալու է։ Պատշգամիս վրայ մեծցուցած յամիկիս թուփերը գլխունին կը կախեն իրենց ջուր չառած օրերս։

Հերետիա ա՛յն ասոիճան սիրած է գրականութիւնը որ իր երեք աղջիկներն ալ գրագէտներու հետ ամուսնացուցած է։

Առաջին աղջիկը Մէնտրօնին առած է, երկրորդը Հանրի տը Բէնիէէ խորհրդապաշտ բանաստեղծին և կրտսերը Բիէր Լոթիս սթիմամով վիպագիրին։

Հանրի տը Բէնիէէի հինը գմայլելի քերթող մըն է և միւնոյն ատեն հրապուրիչ վիպասան մը։ Բրվիւ տը Բառիի մէջ երեւցող «Ժէրարտ տ'Ուվիլլ» ստորագրութեամբ բանաստեղծութիւնները իրեն կը պատկանին։

Գրագէտ ընտանիք մը կ'երազէր։ Ակից աղուոր իրականացում չէր կրնար երեւակայել։ Հեռու չէ թերեւս այն օրը երբ պիտի իմանանք որ իր... թոռներն ալ գրականութիւն կ'ընեն։

Բանաստեղծին կեանքին մէկ քանի այս ցայտուն գիծերը և իր բանաստեղծութեան մասին ունեցած կարծիքներս յանկարծ կը յիշեմ, երբ կ'իմանամ որ նշանաւոր sonnetiste մեռած է։

Մեռա՞ծ։ —Չեմ ուզեր հաւատալ։ Դեռ երէկ chancelier անուանուեցաւ, պատիւ մը որ իր արժանիքը կը գնահատէր, և իրեն չա՛ս աւելի բարձր դիրք մը վայելել կը խոստանար։ Ցեռոյ մանաւանդ իր տունին մէջ չէր գտնուեր այդ պահուն։

Իր աղջկանը Լուիզի, այսինքն Տիկին Լուիսի, կալուածներուն մօտ գտնուող Իդամներու դղեակին մէջ օդափոխութեան դաչեր էր։

Մարդ կրնա՞յ մեկէն ի մէկ ընդունիլ դառնութիւնը վերջնական փճացումին, զգալ թէ բոլո՛ր իր փայփայանքներն ու համակրութիւնները օդի ալիքներու և օճառի պղտիկ պղպջակներու պէս կը լուծուին, կը քայքայուին։ Զարմանալի չի՞ թուիր անակնկալ հեռացումը, յաւիտենական ոչնչացումը ա՛յն եռանդ քերթողին որ, Ալպէր Սամէնին հետ, իր կեանքին մէջ ամէնէն աւելի ջնաջեր էր ծիածանին, յակինթին, արեւակնին ու կարկեհանին երանգները որոշապէս ցոլացնել թուղթին վրայ, ու հին դիցաբանական պատմութիւններուն հզօր չունչ մը տալ։

Բայց լրագիրները անոր թաղումին մանրամասնութիւններն ալ հրատարակեցին, դամբանականն ալ։ Ու Վօկէ մարքիզը անոր մահը ողբալու համար «դաշտին չորը ուզեց մէկ քանի ոտանաւորներ կանգնեցնել, երկար և տրտմաբարուս, բարձր նոճիներու պէս»։ ու տակաւին չեմ հաւատար, չեմ ուզեր խորհիլ թէ Հերետիան մեռած է։

Հոգիս մէջ դեռ ձայն մը կայ որ կը յամառի կրկնելու ներքէն, չա՛ս խորունկէն։

— Կը ստեն. Հերետիա չէ՛ մեռած...։

Մ. Ա. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ԿՆՈՔՆՔ

Զարեքշաբթի օր, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ Տէր և Տիկին Օնիկ պէյ Մաքսուտի մանչ զաւկին մկրտութիւնը, ձեռամբ Տ. Կապրպետ Աւագ քահանայ Սանասլեանի, կնքահայրութեամբ փոքրիկն Եդուարդ Մորլեանի։ Երեկոյեան կոչուեցաւ ԳԻՐԻԳՈՐ—ՎԱՀԱՆ։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՐՏ ԼԷՆՍԱՈՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎՐԱՅ ԿԱՐԵՏԵՑԵԱԼ ՅԱՐԶԱԿՈՒՄԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Հոկտ. 18ի խմբագրականեն։

Տիրասէր լայնութեանց վրայ Ֆրանսական, անգլիական եւ գերմանական Մայոյն տեսութիւնները մի առ մի մեր ընթերցողներուն ներկայացնելէ վերջ, հարկ կը տեսնենք ներկայացնել նաեւ Վիեննայի մեծ օրագրին՝ «Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի հետեւեալ խմբագրականը, ու մինչեւ մեկ ասիճան կը պարզէ Աւստրիոյ հեռաւոր կարծիքը՝ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ ուղղուած բռնամական խաղաքաղաքականութեան մը մասին։

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնսաուն այս մէջտեղս ամենէն աւելի չատ յիշուած մարդն է եւրոպացի պետական մարդոց մէջ։ Միջազգային դիւանագիտութեան տեսարանին վրայ երբեակ անձնաւորութիւններ կը փայլին Տէլքասէի յայտնութիւններուն առջեւ բերած վիճաբանութեան պատճառաւ. սոնք են՝ Տէլքասէ, Լէնսաուն և Բանսդոն։ Լէնսաուն վրայ սա՛ կասկածը կը ծառանայ թէ ինք ալ կը վերաբերի սկզբնապատճառներէն ա՛յն քաղաքականութեան, որ կրկին պատերազմի վտանգին պիտի առաջնորդէր, և երբ պահ մը մոռնանք թէ Լոտուարտ թագաւորն ալ յարած է այդ քաղաքականութեան, իրականութեան մէջ իրեւ ներկայացուցիչ այդ քաղաքականութեան երեք հոգի կը մնան, որոնք լրիկ կը բանէին իրենց հիւսուածքին վրայ Գերմանիոյ դլխուն վրայ իյնալու, և այս նպատակին համար կ'աշխատէին Ֆրանսան Իտալիոյ մօտեցնելով և անգլուֆրանսական գաղթային համաձայնութիւնը կնքելով Գերմանիան կղզիացնելու համար, մինչեւ որ Մարոքի խնդիրը պատեհութիւն մը եղաւ միջազգային կացութիւնը ահռելի կրկնակ պատերազմի մը վտանգին տանելու։ Տարածուած և գրուած այլ ընդալոյ մեկնութիւններէն սա՛ միայն չէ հաստատուած թէ այս քաղաքականութեան գլխաւոր յանցաւորը ո՞վ է, ո՞վ մոլորեցուց և ո՞վ մոլորեցաւ, Լէնսաուն իրո՞ք և կամ ի՞նչ կերպով Ֆրանսայի արտաքին գործոց պաշտօնարանին ղրկեց զինուորական օգնութեան առաջարկութիւնը՝ երբ Ֆրանքֆուրտեանական նոր պատերազմ ծագի։ Այս մասին վաւերական պատմութեան մը ապագային պիտի գիտցուի, ինչպէս նաեւ սա խնդրիրը թէ Լէնսաուն այսպիսի առաջարկ մը առանց խնդրելո՞ւ ըրաւ թէ խնդրելով։ Տէլքասէական յայտնութիւններուն բորբոքած փոթորիկը սկսաւ դարձեալ մտահոգութիւն պատճառել և խորհիլ տալ ա՛յն անաւորտատեսութիւնը, որուն հնարաւորութեան առջեւ իսկ համօրէն աշխարհ կը սարսափի, և այս վտանգին պատասխանատուները միտքովը աչքի առջեւ կը սկսի բերել։

*Քանի որ Տէլքասէ իր անկումով այլ ևս վնասակար ըլլալէ դադրեցաւ, և Բանսդոն ալ իբրեւ պարզ միջնորդ մը միայն կը նկատուի, ամենուն աչքին փուշ կ'երեւի միայն Լորտ Լէնսաուն։ Եւ Լէնսաուն տարբեր քաղաքականութիւն մը չէր ապատուեր, եթէ նոյն իսկ Տէլքասէի յայտնութիւնները ա՛յս աստիճան պոյծաւորին չպարզէին զայն։ Լէնսաունի մէջ կը մարմնանայ հակերութիւն մը Գերմանիոյ դէմ, նախանձ մը և հակառակութիւն մը, որ Անգլիացիներուն ներկայ տրամադրութեանց հանելուկն է։ Սակայն երբ տակաւին այդ տրամադրութիւնները Անգլիոյ պաշտօնական քաղաքականութեան մէջ մացնելու առիթ ունեցած չէր իբրեւ արտաքին գործոց նախարար, Լորտ Լէնսաուն անչուշտ ի վիճակի չէր պաղարիւնութեամբ մը չափելու թէ Ֆրանսիական պատերազմի մը մէջ Անգլիա Ֆրանսայի կողմը բռնելով, ինչ զոհողութիւններու, ինչ յուսախաբութիւններու եւ ինչ վտանգներու պիտի ենթարկուէր իր երկիրը։ Երբ պօէրական պատերազմը սկսաւ, պատերազմական գործոց նախարար էր անիկա, և սակայն համբաւով չծածկուեցաւ, որովհետեւ նախապատրաստութիւն չկար, զինուորական փոխադրութիւնները թերի էին, և Մեծն Բրիտանիա երկու տարի աշխատեցաւ քսան կամ քսանչինգ հազար Պօէրներուն տէր ըլլալու համար, որոնք Թրանսվալի մէջ կը դիմադրէին իրեն։ Բոպէրթսի և Քիչնէրի պէս երկու վեհերին հրամատարներ հարկ եղաւ ղրկել անգլիական ծանր պարտութիւններէ վերջ Պօէրները հնազանդեցնելու համար։ Անգլիոյ մէջ հանրային կարծիքը իսպառ դատափետեց պատերազմական վարչութիւնը, որ Լէնսաունի ձեռքը կը գտնուէր, և Երեսփ. Ժողովին մէջ ընդդիմադիր կուսակցութեան պետ Բէմմպէլ Պանըրմէն ամենախիստ յարձակումներ ըրաւ անոր դէմ։ Երբ Սալիսպըրիի իր դաշնին մէջ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնին կոչեց զայն, հանրային կարծիքը զէնքնկեց եղաւ այս տեսակ մը նախատինքին վրայ, զոր Սալիսպըրի ցոյց տուաւ անոր։ Բայց Թրանսվալի պատերազմին փոխձառութիւններէն խրատուիլ չէր նշանակեր Անգլիոյ համար, երբ Լէնսաուն պատերազմական նախարարութենէն արտաքին գործոց պաշտօնատունը փոխադրուեցաւ։ Մեծին Բրիտանիոյ արտաքին աշխարհավարութեան ուղղութիւնը ձեռք առնելու համար։

Այս յիշատակները հիմա կ'արթընցնան, երբ կը տեսնենք թէ Լորտ Լէնսաուն ի՞նչ տեսակ քաղաքականութեան կը հետեւէր, Տէլքասէի յայտնութիւններուն նայելով։ Բայց Լորտ Լէնսաուն անչնչան և անգործ մարդ մը չէր։ Աշխարհի չրջանը ըրած էր, Բանսդոյի ընդհանուր կառավարիչ և Հնդկաստանի Փոխարքայ եղած է հօրը մահուանէն վերջ երիտասարդ հասակի մէջ Լորտ ըլլալէ ետքը։ Անգլիա ազնուապետական Տէրութիւն մըն է, և ազնուականներուն դասակները Տէրութեան ամենարարձր պաշտօններուն կրնան հասնիլ։ Լէնսաուն ամենահին ազնուականներէն մէկուն որդին էր, լորտերէն ամենէն հարուստներուն կը վերաբերի։ Իռլանտայի մէջ միայն 120,000 արտաւար հող ունի, որմէ տարին 32,000 անգլիական ոսկի վարձք կ'առնէ։ Լէնսաուն իրեն հետ մէկտեղ արտաքին գործոց պաշտօնարանը տարաւ ո՛չ միայն Թրանսվալի պատերազմին թերութիւնները, այլ նաեւ նոյն պատերազմի միջոցին Գերմանիոյ դէմ մնացուած հակակրութիւնը։ Ինք էր մարդը ա՛յն քաղաքականութեան, որ անգլո-ֆրանսական պայմանագրութեան առաջնորդեց, որ Ամերիկայի հետ Գերմանիոյ յարաբերութիւնները խանգարեց, և Բուգայի պատերազմին առեն Անգլիոյ և Գերմանիոյ չաներուն ու գործերուն հակառակութիւնը յայտնի ըրաւ ամերիկեան Հանրապետութեան։ Իր կառայրով և կրքոտ ընաւորութիւնը տարիքին հետ չմանդաղեցաւ, և տեսակ մը դիւանագիտական ազդակցութեամբ էր որ ճամբան իրարու հանդիպեցան Տէլքասէի հետ, որ նոյն ուղղութիւնը ունէր Գերմանիոյ դէմ։ Տէլքասէի յայտնութիւնները ցոյց տուին թէ այս ճամբան ո՛ւր կը տանէր կամ ո՛ւր պիտի տանէր։

Դիւրաւ պիտի չմոռցուի որ Տէլքասէ իր անգլիացի պաշտօնակցին միջոցաւ Գերմանիոյ հետ պատերազմի մը առնն անգլիական օգնութեան մը հաւատքին առաջնորդուած է, կամ այս հաւատքին եկեր է գտնէ, մինչեւ որ Տէլքասէի անկումը՝ խորտակեց ծուղակը։ Եւ ո՛րչափ առեն որ Լէնսաուն Պալֆուրի Դաւիթին մէջ արտաքին գործոց նախարար մնայ, պիտի չհաւատացուի թէ Անգլիա կը փափաքի Գերմանիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել անկեղծօրէն։ Տէլքասէի յայտնութիւններուն պատճառաւ ո՛չ միայն Ֆրանսա այլ նաև Անգլիա վարկաբեկ եղաւ։ Եւ ասիկա պիտի մնայ, քանի որ Պալֆուրի Դաւիթին մէջ Լէնսաուն Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը կը վարէ։ Յառաջիկայ տարի անգլիական ընդհանուր ընտրութեանց վճռական կարեւորութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի ո՛չ միայն Անգլիոյ, այլ ամբողջ խաղաղասէր աշխարհին համար։ Այս ընտրութեանց արդիւնքը կախում ունի թէ՝ Տէլքասէի յայտնութիւններէն մնացեալ առած կասկածը իրօք տակաւին պիտի ծանրանայ աշխարհի վրայ։*

ՄԻՐԱՏՅԵՑԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱԳԻՐԸ ԻՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ

Հետեւեալը Թարգմանութիւնն է այն կայսերական Հրովարտակին, որ հրատարակուեցաւ հաշտութեան կնքումէն վերջ.—

«Մեր Միջազգային քաղաքականութեան հիմնական սկզբունքը նկատած ենք միշտ խաղաղութիւնը պահպանել Մ. Արեւելքի մէջ, և մեր Կայսրութեան ապահովութիւնը երաշխաւորել, և այս բարձր նպատակներուն յառաջդիմութիւնը հետեւաբար մեր յարատեւ կէտ նպատակին եղած է։ Բայց անցեալ տարի բանականութիւնը թելադրեց ինքնապաշտպանութեան հարկը, և դժբախտաբար պարտաւորուեցանք Ռուսիոյ հետ թշնամանալ։ Պատերազմը սկսելէն ի վեր մեր բանակն ու նաւատորմիղը հարկ եղած կարգադրութիւնները ըրին երկրին պաշտպանութեան համար, և նոյն իսկ Կայսրութեան զինուորական պարտաւորութեանց համար, և ամէն տեսակ դժուարութիւններու դիմադրեցին իրենց արտաքին արյաւանքներուն մէջ։ Այսպէս փառաւոր յաղթութիւններ ձեռք ձգեցին։

«Մեր քաղաքային պաշտօնատարները մեր երեսի. Ժողովին հետ համաձայնութեամբ, ժողովրդեան կատարեցին իրենց պարտաւորութիւնները մեր կամքը առաջ քաշելու համար։ Պատերազմին ընթացքին և ներքին ու արտաքին գործոց վարչութեան համար բոլոր կարգադրութիւնները և միջոցները ըստ արժանւոյն ձեռք առուեցան։ Խնդրուեցաւ որ մեր ժողովուրդը սակաւապէտ և ողջախոհ ըլլայ, և ժողովուրդը զուարթութեամբ կրեց ազգային ծախքերուն ծանր բեռը, և առատաձեռնեց իր նպաստը Պատերազմի Մնուցիկին, միակամ և մտահոգի օժանդակելով, Կեսարութեան համբաւը յառաջացնելու և անոր արժանապատուութիւնը պահպանելու համար։

«Գոհացուցիչ արդիւնքը մեծ մասամբ կը պարտինք մեր նախահարց օրհնեալ ոգիներուն, ինչպէս նաեւ մեր քաղաքային և զինուորական պաշտօնատարներուն անձնուիրութեան և պարտաւորութեան, և բոլոր մեր ժողովուրդին ինքնամոռաց հայրենասիրութեան։

«Բան ամուսան պատերազմէ վերջ կայսրութեան դիրքը զօրացաւ, և հայրենիքին չահերը յառաջացան։ Քանի որ երբեք չդիմեցանք խաղաղութեան պահպանման համար մեր բաղձանքին մէջ, մեր կամքին հակառակ է որ թշնամութիւնները յետաձգուին, և մեր ժողովուրդը անհարիկ կերպով պատերազմի արհաւիրքներուն ենթարկուի։ Հետեւաբար, երբ Միացեալ Նահանգաց Նախագահը խաղաղութեան եւ մարդասիրութեան շահերուն համար Ռուսիոյ և Ճապոնի կառավարութեանց թելադրեց որ պէտք է հաշտութեան պայմաններուն վրայ համաձայնին, լիովին գնահատելով իր բարեսիրութիւնը և բարեացակամութիւնը, ընդունեցինք իր թելադրութիւնը, և պատեհ առիթով լիազօրներ ընտրեցինք Ռուսիոյ լիազօրներուն հետ խորհրդակցելու համար։ Երկու երկիրներուն լիազօրները գումարուելով և յաջողակի խորհրդակցելով, ուստ լիազօրները համակերպեցան մեր լիազօրներուն առաջարկութեանց, որոնք իսկական և անհրաժեշտ էին, աչքի առջեւ ունենալով պատերազմին նպատակը և խաղաղութեան պահպանումը Մ. Արեւելքի մէջ։ Այսպէս յայտնեցին խաղաղութեան համար իրենց բաղձանքին անկեղծութիւնը։

«Բնենցինք լիազօրներուն միջեւ համաձայնած պայմանները, և մեր կամքին կատարելապէս համաձայն գտնելով զանոնք, ընդունեցինք և վաւերացուցինք։ Խաղաղութիւնը և փառքը այսպէս ապահովուած ըլլալով, երջանիկ ենք այսօր օրհնութիւնը հայցելով մեր նախահարց երանաւէտ ոգիներուն, և մեր ազգայ սերունդին կտակելով այս մեծամեծ քաջարութեանց պտուղները։ Մեր սրտագին բաղձանքն է փառքին մասնակից ընել մեր ժողովուրդը, և երկար ամօք վայելել խաղաղութեան բարիքները բոլոր աշխարհաց հետ։

«Ռուսիա դարձեալ բարեկամն է Ճապոնի, և անկեղծօրէն կը փափաքինք որ վերահաստատուած դրացիական բարեւոք յարաբերութիւնները սրբոտագին և մտերմական ըլլան։

«Այս դարուս մէջ, ուր յապաղում չի վերցներ աշխարհի յառաջդիմութիւնը, քնաւ պէտք չէ դադրին ջանքերը Պետութեան թէ՛ ներքին և թէ արտաքին գործերուն վարչութիւնը բարւոքելու, կատարեալ ուժգնութեան մէջ պահելով հանդերձ զինուորական զօրութիւնը՝ նոյն իսկ խաղաղութեան ժամանակ։ Անխոնջ աշխատութիւն պէտք է յաջողութեան ժամանելու համար խաղաղիկ նպատակներու մէջ, որպէսզի հարենիքին բարգաւաճումը հաւասար պահուի անոր կարողութեան հետ, եւ անոր մնայուն յառաջդիմութիւնը ապահովուի։ Խոսք կը զգուշացնենք մեր ժողովուրդը մնայարթ հպարտութեան ցոյցերէ, և կը հրամայենք իրենց զբաղիլ իրենց օրինաւոր բանին գործին, և իրենց ձեռքէն եկածը ընել Կայսրութիւնը զօրացնելու համար։»

∴ Միքատոն արտասովոր պատիւներ ցոյց տուաւ Պառոն Բոմուրայի իր թիկնապահը՝ զնդապետ Ինուէն Սօքոհամա ղրկելով, դիմաւորելու վերադարձող պատուիրակը և անոր ընկերանալու մինչև մայրաքաղաք։ Գնդապետ Ինուէ չոգենաւ գնաց յատուկ չոգեմակոյկով, որ Պառոն Բոմուրան ցամաք բերաւ և հանեց կայսեր յատուկ նաւամատոյցը։ Թէ՛ չոգեմակոյկին և թէ կառախումբին մէջ զնդապետը չէր բաժնուեր ընաւ Բոմուրայի քովէն, եւ Թոքիո հասնելով անոր հետ պալատ գնաց կայսերական ախոռէն զրկուած կառքով մը։ Կայսրը անմիջապէս Պառոնը ունկնդրութեան ընդունեց, որ մէկ ժամէն աւելի տեւեց։ Պատուիրակը բերանացի երկարօրէն տեղեկութիւն տուաւ Ն. Վեհափառութեան, բանակցութեանց ընթացքին վրայ։

Ունկնդրութենէն վերջ Կայսրը Պառոն Բոմուրան պատուեց գրաւոր Անձնական Պատգամագիր մը տալով անոր, պատիւ մը՝ որ մեծապէս կը գնահատուի Ճապոնցի պետական մարդոց կողմէ։ Այս պատգամագիրը կայսերական խնդութիւնը կը բացատրէ գոհացուցիչ հաշտութեան մը կնքումին համար, եւ կը դրուատէ Պառոն Բոմուրայի կարողագոյն ծառայութիւնները Բորթսմութի ժողովին մէջ։

Պատերազմական նախարար զօրավար Թէրաուչի հրահանգ մը ղրկելով ճաքոնական զանազան բանակներուն, կ'ազդարարէ անոնց զգուշանալ հաշտութեան պայմանները քննադատելէ։ Կը յայտարարէ թէ խաղաղութիւն կամ պատերազմ բոլորովին կայսեր Վեհապետական իշխանութեան գործն է, հետեւաբար քննադատութիւնը խստիւ արգիլուած է։ Վեհափառութեան հպատակներուն, մասնաւորապէս զինուորական ծառայութեան մէջ գտնուողներուն։

Հրահանգը ի վերջոյ կը հրամայէ իրենց ցրուելէն վերջ օգտուիլ խաղաղութեան ժամանակէն, իրենց բանին գործին պարապելով, և մշտապատրաստ պահելով իրենք զիրենք զրօշի տակ համախմբուելու, երբ հրամայէ Ն. Վեհափառութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆԻ ՆՈՐ ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏՈՒՆԸ.—

Լոտուարտ թագաւոր Բ. օր հանդիսաւոր հիմնարկէքը կատարեց Լոնտոնի նորաշէն Թղթատարական պաշտօնատան։ Ն. Վեհափառութիւն ուղղակի յատկապէս պատրաստուած ամպհովանիին տակը գնաց ողջունելով իր բարեկամները։ Լորտ Սթէնլի ամպհովանիին ամէնէն վարի սանդուխին վրայ ելնելով, յատակ ձայնով կարդաց իր ուղերձը, որուն ունկնդրեց Թագաւորը յոտնկայս.—

«Թոյլ տուէ՛ք ինձ, Վեհափառ Տէր, Ձեր Վեհափառութեան յիշեցնել թէ նոր Թղթատարական պաշտօնատունը պիտի կառուցուի հինին տեղը, որուն բացումը կատարուած է 1829 Սեպտ. 23ին։ Այն միջոցին չատ պարզ էր Թղթատարութեան գործը, նամակ ու լրագիր միայն կը փոխադրեր։ Թղթատարական պաշտօնատան միւս ճիւղերը, որոնք հիմա անհրաժեշտ են, աւելի նոր ծառայակներու գործ են։ Իրաւ, ամէնէն կարեւոր ճիւղերէն կրնամ յիշատակել Մանտատօսքը, ծրարներու փոխադրութիւնը, Թղթատարական խնայողական պանքան, հեռագիրը և վերջապէս հեռաձայնը։

«Ակէց զատ, ժողովուրդին աճումը, վաճառականութեան և ճարտարարուեստին զարգացումը և դաստիարակութեան ծաւալումը անագին զարգացում առաջ բերած են Թղթատարական պաշտօնատան ամէն մէկ ճիւղին մէջ, սա՛ հետեւութեամբ որ 1829էն ի վեր ամէն աշխատութիւն աւելցած և աւելի կանոնաւորուած է։

«1829ին 800 պաշտօնեաներուն բաւական տեղ կար հին շէնքին մէջ, այսօր 3,536 պաշտօնեայ կայ։ Թէեւ վերջին քսանչինգ տարուան մէջ Լոնտոնի բնակիչները քառապատիկ միայն աճած են, սակայն յանձնուած նամակներուն թիւը յիսուն անգամ աւելցած է։ 1829ին Լոնտոնի Թղթատարական ցրուիչներուն թիւը 564 էր, որոնք շաբաթը 400,000 նամակ կը բաշխէին, և Թղթատուներուն թիւն ալ հիմա 4—5000ին մէջն է։

«Այն շէնքը, որուն հիմնարկէքը այսօր Ձեր Վեհափառութիւնը կը բարեհաճի կատարել, պիտի կառուցուի երեքհարիւր տարաւոր տարածութեան մը վրայ, յարակից մասերն ալ պիտի շինուին երբ հարկ ըլլայ։ Ձեր Վեհափառութեան անունը կրող այս շէնքին տեղը պատմական է. հին ժամանակներու մէջ հոս վանք մը էր, որուն փակուէին վերջ որքանոց մը հիմնուեցաւ, որ ապա ձեր փառաւոր մէկ նախահօր՝ Լուտուարտ Զ.ի օրով Քրիստոս Հիւանդանոցին վերածուեցաւ, յարակից դպրոցով։ Պայմանները փոխուելով դպրոցը Լոնտոնի կեդրոնը փոխադրուեցաւ։»

∴ Թագաւորին հառը.— Ն. Վեհափառութիւն իսկոյն պատասխանեց Թղթատարական տեսուչին ուղերձին։ Բարձր և վեհ յեչտերով, ըսաւ.—

«Ուրախ եմ որ այսօր պատեհութիւն կ'ունենամ ընդունելու ձեր հաւատարմական ուղերձը և հիմնարկէքը կատարել նոր Թղթատարան շէնքին։ Թագուհին ալ չատ ուրախ է ինծի ընկերանալուն համար։ Ի սրտէ կը գնահատեմ ձեր հաւատարմութիւնը, և անձնուիրութիւնը իմ գահուս և իմ անձիս։ Կալլէսի իշխանին և իշխանուհիին անունով չնորհակալ եմ ձեր բարեմաղթութեանց համար, զոր քիչ առաջ յայտնեցիք անոնց Հնդկաստան մօտալուտ ճամբորդութեան և ողջմամբ վերադարձին համար։*

«Կը յիշեմ այն առիթը, երբ իմ ամենասիրելի մօրս՝ Վիքթորիա թագուհիին կողմէ Թղթատարական խնայողական պանքայի շէնքին հիմնարկէքը կատարեցի, և այս յիշատակը կ'աւելցընէ այն չահեկանութիւնը զոր այսօր կը զգամ ներկայ արարողութեան առթիւ։

«Թղթատարական Պաշտօնատան զանազան ճիւղերուն զարգացման վրայ ձեր քիչ առաջ ըրած տեսութիւնը ցոյց կուտայ թէ իմ հպատակներուս ամէն դասակարգերը ո՛րքան կախում ունին Թղթատարական պաշտօնեաներուն աշխատութիւններէն, և վստահ եմ որ պաշտօնատան բոլոր մարդիկը հաւատարմութեամբ և անկեղծութեամբ աշխատած են, հանրային գործը փութով և գործունէութեամբ կատարելու համար, և այդպէս պիտի ընեն նաև ապագային ալ։

«Ամենամեծ չահեկանութեամբ դիտած եմ Թղթատարական Պաշտօնատան մեծ զարգացումը, մանաւանդ ուրախ եմ որ խնայողական պանքան հետզհետէ կ'աւելցնէ իր գործառնութիւնները և ի մասնաւորի օգտակար կ'ըլլայ գործաւոր դասակարգերուն։ Չեմ կրնար ըսել ձեզի թէ ո՛ր աստիճան ուրախ եմ իմանալով որ այս հաստատութիւնը կը քաջալերէ խնայողական ոգին և այժ կուտայ աշխատաւոր գործունէութեան, առաքինութիւններ՝ որոնք կը յուսամ թէ միշտ իմ ժողովուրդս յատկանիշը պիտի ըլլան։ Կը զգամ թէ այս խնայողական պանքային յաջողութիւնը կը պարտինք Թղթատարական պաշտօնէութեան վարչային կարողութեան։

«Մեծ գոհունակութեամբ դիտեցի նաեւ հեռաձայնին հաստատութիւնը և և արագ արագ ծաւալումը։ Վստահ եմ թէ այս զարմանալի գիւտը, որ այնքան օգտակար եղած է ժամանակի խնայողութիւն առաջ բերելով և առեւտրական գործառնութիւնները դիւրացնելով, ապագային ա՛լ աւելի պիտի զարգանայ։

«Այս նոր շէնքին հաստատութիւնը — որուն վայրը լի է պատմական յիշատակներով և ա՛յնքան ազնիւ ջանքերու տեսարանը եղած է, — Թղթատարական ծառայութեան զանազան ճիւղերուն արդիւնաւորութիւնը պիտի աւելցնէ, և նոր դիւրութիւններ պիտի մատակարարէ ներքին հաղորդակցութեան, իրարու կցելով կայսրութեան զանազան մասերը աւելի սերտ կապերով, և աշխարհի ազգերուն միջեւ պիտի հաստատէ ա՛յն խաղաղութիւնը և բարեացակամութիւնը, որուն ա՛յնքան կը բաղձամ»։ (Որոտընդոսս ծափեր)

Իր ճառէն վերջ Լուտուարտ թագաւոր առաջ գնաց հիմնաքարը զնուազելու, գործողութիւն մը՝ որուն մէջ օժանդակեց իրեն Թղթատարական պաշտօնատար մը։ Քանի մը չղմաներու ճարտար և արագ չարժումով խոշոր քարը վեր բարձրացաւ, և եբենոսեայ ու արծաթեայ մասնաւոր գործիքներու միջոցաւ, Ն. Վեհափառութիւն այսպիսի առիթներու սովորական պաշտօնը կատարեց։ Քարին տակը խոռոչի մը մէջ դրուած պղնձէ տուփ մը ի մէջ այլոց կը պարունակէր ներկայ թագաւորութեան դրամներ, Թղթատարական դրոշմներ, Թղթատարական մարկներ՝ 1905 Հոկտ. 16 թուակիր, Քարթ Բոստիներ, պահարաններ, և թագաւորին առջեւ կարդացուած ուղերձին պատճէնը։ Լուտուարտ թագաւոր մուրճի եռեկ հարուածով բոլոր ձեռակերպութիւնները կատարելով, հնչուն և վեհ ձայնով ըսաւ.— «Կը յայտարարեմ թէ վէմը ուղիղ և ճշմարտապէս զետեղուած է, յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ։»

Յետոյ աղօթեց Լոնտոնի Եպիսկոպոսը։

ՄԱՐՕՔ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.— Սեւթայի և Թանճէրի միջեւ մարօքեան ծովեզերքին վրայ տեղի ունեցած դէպքը ցոյց կուտայ թէ Անգլիա բոլորովին իր ձեռքը քաշած չէ Մարօքեան գործին մէջէն։ Ինչպէս ծանուցուեցաւ, երկու անգլիացի ծովային սպաներ՝ Ասիսքանս մարտանաւին նաւապետը և տեղակալը, մարօքցի յեղուզակներէ առեւանգուեցան Թանճէրէն Սեւթա գացած ատենին։ Սպաներուն ընկերացող քսանեւմէկ անգլիացի զինուորներ յաջողեցան փախչիլ։ Այսպիսի ծանրակշիռ իրողութիւն մը պատահած չէր 1856էն ի վեր, երբ Բրուսիացի սպայ մը՝ Հայնրիխ Ատալբերթ, որ 65 հոգիով քընդական պոյտ մը կը կատարէր, յանկարծական յարձակում կրեց յեղուզակներէն Թրէսֆօրքայի հրուանդանին վրայ, և տեղի ունեցած արիւնալի կռուոյն մէջ սպայ մը վիրաւորուեցաւ ծանրապէս և սպաննուեցաւ ծովային տեղակալ Նիզէման։ Բրուսիացիք իրենց քիչաւորութիւնը տեսնելով հարկ դատեցին քաշուիլ, բայց յաջողեցան իրենց հետ տանիլ իրենց վիրաւորուած սպան և սպաննուած ընկերը։

∴ Լոնտոնի մէջ սրտայուզութիւն պատճառեց ա՛յն լուրը թէ Մարոքցիք ծովեզերքէն կրակ բրած են անգլիական Թորփիլանաւերուն վրայ։

∴ Տէրդ Մէյլ Մատրիտէն հեռագիր մը կը հրատարակէ թէ Մարոքցիներէն առեւանգուած երկու սպաները յելուզակներէն ազատ արձակուած են, որովհետեւ անոնք կը վախնային անգլիական Թորփիլանաւի մը յարձակումէն։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՐՈՒԶՎԷԼԹ.—Նախընտրական կարեւոր միջոցներ ձեռք կ'առնուին դեղին տենդի համաճարակէն զերծ պահելու համար ամերիկեան նախագահը, որ պիտի այցելէ Իսթմոյ Նիւ Օրլէանս։ Համաճարակը տարածելու գլխաւոր միջոցներն են մժղուկները, և ասոնց դէմ կռուելու համար բոլոր նախագահական սենեակները հատ վարագոյներով պիտի ծածկուին։ Եթէ մժղուկ մը յաջողի իր խայթոցը խոթել նախագահին մարմնի մէջ, վիրաբոյժին նշտարը հարկ եղածը պիտի ընէ, տենդին միջոցէն պահպանելու համար պատուական նախագահը։

∴ Նախագահին այս ճամբորդութիւնը վերջինը պիտի ըլլայ իր պաշտօնավարութեան չրջանին մէջ։ Բուզվէլթ բոլոր Նահանգները այս կերպով այցելած պիտի ըլլայ։ Բիւջմանի մէջ 10,000 դպրոցականներ դրօշներ բռնած պիտի ողջունեն նախագահը։ Նիւ Օրլէանի այցելութենէն վերջ նախագահը պիտի մասնակցի նաւային մեծ մրցումի մը, որ տեղի պիտի ունենայ բաց ծովուն վրայ։ Բուզվէլթ պիտի գտնուի Ուէսթ Վիրճինիա նաւուն մէջ, որուն պիտի ուղեկցին Բենսիլվանիա և Փաս.սա նաւերը, որոնք 200 մղոն բաց ծովուն վրայ պիտի յառաջանան իրենց բովանդակ արագութեամբ։ Մրցումին համար այս նախագահական նաւերը 25,000 տոլար արժողութեամբ ածուխ պիտի սպառեն։

ԱՆԴԻԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԿՆՈՐՍԱԿԱՆ ՎԷՃ ՍԿԷ.— Անգլիոյ և Միացեալ Նահանգաց միջեւ նոր անհաղոյ վէճ մը պիտի բացուի Նիֆաունտլէնտի ծովեզերքին վրայ ձկնորսական իրաւունքին համար։ Կլուսէսթրբրի (Մասաչուսէց) առեւտրական սենեակը արտաքին գործոց նախարար Մր. Բութի հաւանութեամբ հեռագիր մը ուղղելով նախագահ Բուզվէլթի, կը յայտարարէ թէ հին դաշնագրութեան ուժով Ամերիկացիք իրաւունք ունին որսալու Նիֆաուտլէնտի ծովեզերքին վրայ։ Նիֆաուտլէնտ այս իրաւունքը չի ճանչնար և կ'սպառնայ ծովեզերքին մօտեցող ամերիկեան նաւերը գրաւել։

ՎԻԹԹԷՐ ՎԻՃԱԿԸ.— Մաքենզի Բեթերսպուրկի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Կոմս Վիթթէի դիրքը չատ խախտած է։ Զարը կոմս տիտղոսը տուաւ անոր գլխաւորաբար ա՛յն պատճառաւ որ այդ տիտղոսը Բեթերսպուրկի մէջ գերմանական տիտղոս մը կը նկատուի։ Կոմսին այս անկումին պատճառը ա՛յն է եղեր որ Բրթսմութէն դարձին ուղղակի Բեթերսպուրկ չէ գացեր, այլ ճամբուն վրայ երկարօրէն կեցեր է Պերլին։ Մաքենզի կը յարէ թէ անհաւանական է Վիթթէի նոր պաշտօնի կոչուիլը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԵԹԵՐՍԲՈՒՐԳ 19 Հոկտ.— Այսօր հրատարակուեցաւ Զարին մէկ Մանիֆէսթը, որ կը ծանուցանէ թէ հաշտութիւն կնքուած է Ռուսիոյ եւ Ճապոնի միջեւ։ Զարը այս առիթէ կը գովէ ռուս զորքերուն ցոյց տուած հերոսութիւնը քաջ և զօրաւոր թշնամիի մը դէմ մղուած պատերազմի մը մէջ։ Մանիֆէսթը յիշատոյ կրսէ.—«Ամէնուս համար այս ցաւալի պատերազմը վերջացաւ։ Մեր կայսրութիւնը հիմա խաղաղութեան պիտի զարգանայ, բարի դրացութեան յարաբերութիւններ տածելով Ճապոնի հետ, որ մեր բարեկամը եղած է այժմ։ Համոզուած ենք թէ մեր հպատակները պիտի մխրճեն իրենց աղօթքները մեր կայսրին, որպէս զի Աստուած օրհնէ մեր կատարելիք աշխատութիւնները, ի նպաստ Ռուսիոյ կատարելութեան և բարգաւաճման։»

ԼՈՆՏՈՆ.— Ուաշինկթընէ կը հեռագրուի «Մէնդրիլ Նիւզ»ի թէ՝ արտաքին գործոց նախարար Մր. Բութ երկ ընդունեց անգլիական և գերման դեսպանները։ Թէ ի՞նչ խօսուեցաւ, գաղտնի կը պահուի, բայց կը կարծուի թէ Արտաքին գործոց նախարարը դեսպաններուն հաղորդեր է Վենեցուէլայի խնդրոյն վրայ ամերիկեան պատուիրակ Մր. Կէյհուսի տեղեկագիրը, և հաղորդած ըլլալ որ Վենեցուէլա պաշարուի, եթէ խնդիրը սատկանայ։ Դիւանագիտական չրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ Մր. Բութ և դեսպանները խորհրդակցութիւն կատարեր են Վենեցուէլայի պաշարման պարագային, ուրիշ տէրութեանց չահերը պաշտպանելու խնդրոյն վրայ։ Այս տեսակցութ

թեան վրայ զրոյց ելաւ նաև այսօր թէ Ֆրանսա վերջնագիր ուղղեց Վենեցուէլայի, բայց Մ. Նանանգաց Արտաքին գործոց պաշտօնատունը կը հերքէ այս լուրը։

ՀՌՈՄ.— «Ֆրէգի» յածանաւը մեկնեցաւ Ճենովա։ Իրեն եաւէէն պիտի կոչ նաւաբաժնին մնացեալ մասը։ Կը հաւատացուի թէ Իտալիոյ արքայական տունը ողջունելու համար Ճենովա եկեղ ֆրանսական նաւաբաժինը, Ճենովայէ վերջ պիտի հանդիպի նաև Նաբոլի, բայց լաւատեղեակ անձնաւորութիւններ կը յայտարարեն թէ ֆրանսական նաւաբաժինը չպիտի այցելէ Նաբոլի, որպէս զի գերման հանրային կարծիքի մէջ կասկածի տեղի չտայ։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— «Աստղիչքթ Բրէս» կը տեղեկանայ թէ Բոթոմաթի մէջ ուսումնական հաստատութեան մասին կատարուած բանակցութիւնները երբ չը յաջողելու վրայ էին, նախագահ Ռուզվէլթ դիմեր է Վիլհէլմ կայսեր որ յաջողութեամբ միջամտեր է։ Անգլիոյ միջամտութեանը մասին եղած զրոյցը անհիմն էր։

ԼԻՒՆՆԱ.— Աւստրամաս Պանքան իր զեղչի սակը 100ին 3½էն բարձրացուց 4½։

ԲԼԵՆԻԱ.— Պաշտօնաթերթը այսօր կը հրատարակէ Ֆրանց-Եոզէֆ կայսեր ինքնագիր նամակները՝ Ֆէյէրվարիի Դաշնիքին անդամներուն ուղղուած, որոնցմով անոնց կը յանձնարարէ շարունակել իրենց պաշտօնը, և կը ծանուցանէ թէ խորհրդարանի պատուիրը արժանացած են, միայն երկրագործական նախարար Մ. Կէորկիի չէ յանձնարարուած շարունակել իր պաշտօնը։ և իրեն յաջորդ կարգուած է Պոռոն Ֆոլի։ Եվմտական նախարարութեան պաշտօնը առ այժմ ստանձնած է վարչապետ Պառոն Ֆէյէրվարի։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ռիւթէրի կը հեռագրուի Մէլպուրնէ թէ Երեսփ. Ժողովը ստորագրեց խնդրագիր մը, ի Նպաստ Իռլանդայի ինքնավարութեան։ Այս խնդրագիրը պիտի մատուցուի Էտուարտ թագաւորին։

—Կալլէսի իշխանն ու իշխանուհին այսօր Հնդկաստան մեկնեցան։

ՊԵՐԼԻՆ, (Պաշտօնական).— Առողջապահական վերջին տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ անցեալ 18ին ո՛չ քոլերայէ բռնուող և ո՛չ ալ մեռնող եղաւ։

—Վիլհէլմ կայսր ընդունեց առեւտրական նախարար Մ. Մէյոլէրի հրաժարականը և աղնուականութեան տիտղոս տուաւ անոր։ Ցաջորդ կարգուեցաւ Բրուսիոյ Արհեստաց Նահանգին վերին նախագահ Մ. Տէլպրուք։

ԼՈՆՏՈՆ.—Սեպտ. ամսուն Լոնտոնի մէջ արձանագրուած առեւտրական Ընկերութեանց թիւն է 283 որոնք 6,439,188 անգլիական ոսկի դրամագրլուխ ունին։

ՀՌՈՄ.— Պիոս Պապը հրաւիրեց կարդինալներու Ժողովը՝ քննելու ձեռք առնուելիք միջոցները՝ Ֆրանսայի մէջ Եկեղեցւոյ և Պետութեան բաժանման հետեւանքով։

ԲԱՐԻԶ.— Ձէրսէյ գտնուող թիւ 146 թորփիլանային մեքենաներուն մէջ խանգարում առաջ եկած ըլլալով, չպիտի կրնայ ճամբորդութիւնը շարունակել, և մեքենաները նորոգելու համար երկու շաբաթ պիտի սպասուի կանգ առնել։ Այս արկածին պատասխանատուութիւնը ճշտելու համար քննութիւն բացուեցաւ։

—Մոնբանսիէի կոմը ինքնաշարժ կառքի ծանր արկած մը ունեցաւ։ Ինքը կը վարէր կառքը, երբ աչքը ապրեցէն չլանալով, կառքը զարկաւ պատի մը։ Ընդհարումը բաւական զօրաւոր եղաւ, վասն զի կառքը չատ ոբաց կ'երթար։ Դուքսը գետին ինկաւ, թեւը կոտրեցաւ և մարմնոյն զանազան մասերէն բազմաթիւ վէրքեր ստացաւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 Հոկտ. 7 Ուրբաթ)

ՑՈՐԵՆ

Ներմակ Առաջին օրան	38½-39¼	ֆր.
» երկրորդ »	37½-38	»
Մախլութ »	34-35	»
Ջավ.տարը »	32	»
Մերթ առաջին, օրան	38½-39	ֆր.
» միջին տեսակ	37½-38	»

Այսօր ժամանեց 48 վագոն ցորեն Ա. գաւառ։

ԱԼԻՒՐ

Ցեղական քրքմա Ա. տարին	74-75	ղ.
» » Բ. »	72	»

ԹԵՓ

Օրան 19 ֆրանս։

ԳԱՐԻ

Քէօսէյնճէ 13-13¼ ղրշ. գրիւ
Մէրսին և Բուամէլի 11½ ղրշ. գրիւ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՊԱՏԿԱՆԵԱԼ Իշխանութեան կողմէ Պատրիարքարան յանձնուած բլլալով Պիլէճիկի նորընտիր առաջն. տեղապահ Տ. Թաթուլ վրդ.ի պաշտօնը հաստատող կայս. Պէրաթը, Ս. Պատրիարք Հայրը զայն երէկ Պատրիարքական հաստատութեան կոնդակին հետ մէկտեղ ղրկեց Պանտրմա, նորընտիր Առաջն. տեղապահին, յանձնարարելով որ անմիջապէս մեկնի իր նոր պաշտօնատեղին։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը վերջերս օրհնութեան կոնդակ մը ղրկած էր Մենելիք կայսեր։ Այս անգամ Ասիա Ապապային Կայսեր ոսկերչապետը Ցակոբ էֆ. Պաղտասարեան նամակով մը կը տեղեկացնէ Ս. Պատրիարք Հօր թէ, ինք անձամբ Կայսեր մատուցած է կոնդակը։

—Ս. Պատրիարք Հայրը, օրհնութեան կոնդակներ կը ղրկէ Ասիա Ապապայի Թաղ. Խորհրդոյ պատուակալ նախագահ և Մենելիք կայսեր խորհրդական Մ. Իլքի. ինչպէս նաև Հաբարի Ռաս Մաքտնէլին, որ Տ. Մկրտիչ քհ. Զէլատեանի անկէ անցած միջոցին սիրարիր ընդունելութիւն մը բրած էր։ Նոյնպէս Ն. Սրբազնութիւն օրհնութեան գրեր պիտի ղրկէ վաճառական Ասպետ Մաթիկ Դէորգօֆի և Մենելիք կայսեր ոսկերչապետ Ցակոբ էֆ. Պաղտասարեանի և ուրիշ նուիրատու աղգայիններու, որոնք տեղւոյն եկեղց. և կրթ. գործերը կը վարեն։

Ասիա Ապապայի ազգայիններէն կազմուած Թաղ. Խորհրդոյ անդամներն են. Տեաբք Ցակոբ Պաղտասարեան, Տիգրան Էշկեան, Միքայել Թօփճեան, Մարգար Միրզա և Ցոլհաննէս Աստուրեան։ Այս նորընտիր Խորհրդոյ անդամներուն ամենքն ալ տեղւոյն մէջ վաճառականութեամբ զբաղող պատուաւոր ազգայիններ են։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը գրով մը ծանուցանելով, Տ. Կարապետ Մ. վրդ. Մազլումեանի, Խան Ժողովոյ որոշմամբ Պանտրմա Պալըքէսէրի պարտ. փոխանորդութեան պաշտօնին կոչուիլը, յանձնարարած է որ պատրաստի, որպէսզի պաշտօնը հաստատող կայս. Պէրաթը ստացուելէն ետք մէկնի իր պաշտօնատեղին։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ յանձնարարուեցաւ Զարանձաղ Զմկածաղի հրաժարեալ առաջնորդ Տ. Կորիւն վրդ. Էլմիրզմանի, որ Մուշի պարտ. փոխանորդ նշանակուած էր, դէպի Մուշ ճամբայ ելլալ անմիջապէս։

ԴԱՍԱՍՏԱՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Փոխանորդ Սրբազանին և զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով։

ԱԿՆԱԾ Աբջուլայ գիւղի եկեղեցիին եկեղց. ամրողջ ձեռք մը զգեստի մասին գրած էինք առջի օր։ Այժմ տեղեկութիւն կուտան մեզի թէ նոյն ըզգեստը նկարագրուածէն աւելի չքեղ ու աւելի թանկարժէք է։ Զգեստը ասկէ բաւական տարիներ առաջ մեծահարուստ երկու քոյրերու կողմէ, իրենց իսկ ձեռով և եօթը տարուան աշխատութիւնով պատրաստուած է եղեր։ Այդ զգեստէն չինուած է երկու հատ, որուն մէկ հատն ալ կը գտնուի այժմ Երուսաղէմ և միայն տարին մէկ երկու օր կը գործածուի։ Իսկ Աբջուլայ գիւղին մէջի զգեստը, տարին երկու անգամ դուրս կ'ելլայ գանձարանէն։ Մէկ մը նոյն բարեբաստիկ նուիրատու քոյրերուն հոգւոյն համար Ս. Պատարագ մատուցուած օրը և մէկ մըն ալ որոշեալ յատուկ օր մը ամբողջ ի տես կը դրուի եկեղեցիին մէջ և ժողովուրդը չրջակայ գիւղերէն անգամ խառնուրդ կը դիմէ հոն, դիտելու համար այդ չքեղ զգեստը որ ամբողջովին թանկարժէք մարգարիտներով ծածկուած և ոսկի թելերով բանուած է։ Սաղաւարտն և վարկասին վրայ չատ մը աղամանդեայ քարեր կան, որոնք դիտողին աչքը կը չլացնեն։ Հնագէտներ ասկէ առաջ նոյն զգեստը իբր 3-4000 ոսկի գնահատած են։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ իր շաբաթական նիստը գումարեց Զալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և ի մէջ այլոց զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1. Ասկէ առաջ Խորհրդոյ որոշմամբ պարտաւորութիւն դրուած էր վարժարանաց տեսուչներու և ուսուցիչներու վրայ, որպէսզի դպրոցական ներկայ տարեշրջանին առթիւ վարժարաններու մէջ գործածելի դասագիրքերուն մէկ ցուցակը ներկայացնեն Խորհրդոյ քննութեան և վաւերացման։ Այս յանձնարարութեան ցարդ պատասխանած էին Պէշիքթաշի, Օրթագիւղի և Սկիւտարի ազգ. վարժարանաց տեսուչները և Խորհուրդը տեսնելով որ դեռ չատ մը վարժարաններու տեսչութեանց կողմէ ներկայացուած չէին յանձնարարուած ցուցակները, Խորհուրդը որոշեց ստիպանօք հրաւիրել զանոնք, որպէսզի փութացրնեն նոյն ցուցակներն, համաձայն Կաղմ. Կանոնագրին 18րդ յօդուածին արտադրութեանց։

2.— Ազգ. վարժարանաց կրթ. ծրագրին վերաքննութեան առթիւ, Խորհուրդը ձեռք առաւ հայերէն ճիւղի յայտագիրը և երկար խորհրդակցութիւններ և վիճաբանութիւններ ունենալէ յետոյ, շարունակութիւնը ձգեց յաջորդ նիստին։

3. Տրապիզոնի ազգ. վարժարանի մանկապարէզի բաժնին համար վարիչ վարժուհի մը խնդրուած էր, Խորհուրդը այս անգամ նոյն պաշտօնին թեկնածու ընտրելիներէն յարմար դատեց Օր. Աղասնի Դաբամաճեանը և որոշեց ծանուցանել վիճակին առաջնորդ սրբազանին։

ԳԱՍՐՄ ԲԱՇԱՑԷՆ անվայել արարքի մը լուրը կը հասնի մեզի։ Ինչպէս յայտնի է նոյն եկեղեցիին համար եպիսկոպոսական զգեստ մը և չաթալթաք մը շինուած է, նուէրներուը բարեբարերու, որոնց ննջեցեալց հոգւոյն վարը պիտի պատարագէ Պար. Փոխանորդ Տ. Դաբրիէլ եպ. Ճէվահիրճեան։ Եկ, գիշեր, թաղականներէն մէկուն տունէն խնդրելու և ծիծաղներու աղմուկ մը կը լսուէր։ Փաղոցէն անցնողները կը տեսնէին որ ներսը եպիսկոպոսական զգեստ հագած մէկը ձեռքը օտքը կը շարժէր և բաներ մը կը պոռտար, քարոզ տալ ձեւացնելով։ Տանտերը, թաղականութեան տեսնադպիրն է եղեր, որ եպիսկոպոսական հագուստները հագուած, չաթալթաքը դրած մէջտեղը ինկեր էր և թաղեցիներն ալ գլուխը հաւաքած, զանոնք կը զբօսցնէր։ Մարդուկը ինքզինքը բարեկենդանին մէջ կը կարծեր արդեօք, ինչ որ բարեկենդանին անգամ ներելի չէ։ Ինչ խայտառակութիւն և դայթակղութիւն է սա, կ'ըսեն նամակագիրները։ Եթէ թաղականը որ կոչուած է եկեղեցւոյ նուիրականութիւնները պահպանելու, ինք չարգէ զանոնք, ինք հոգ չտանի անոնց պահպանման և մեծարանքին, ա՛լ ինչ գաղափար կը կազմեն հաւատացեալները։ Պատիժի արժանի չէ՞ այս թաղականը որ իր չարը չգիտեր և ամէնէն նուիրական առարկաներն անգամ իր կարճամիտ կատակներուն նշանակ ըրած է։ Այս առթիւ թէ՛ Ս. Պատրիարք Հօր և թէ կրօն, ժողովին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն թաղեցիները։

ԳՈՒՄԿԱՊԻ ԴՊՐՍԻ Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ, վաղը ըստ կոպակի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պատարագ և պաշտօն պիտի կատարէ Տ. Տաճատ Ծ. վարդապետ, ի հանգիստ հոգւոյ հանգուցեալ Փափազեան Գէորգ Ամիրայի։

ԿԱՅՍ. ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ընդունուեցան այս տարի 5 տուրք, 10 յոյն և 1 հայ, Երզնկացի Պ. Ամարան-Հրաչեայ Սանդիկեան, Ս. Յակոբայ Որբանոցի ընթացաւարտներէն։

ԱԶԳ.— Թաղական Խորհուրդս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանէ թէ՝ առաջիկայ կիրակի առաւօտ, 9 Հոկտեմբեր, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ և յատուկ պաշտօն պիտի մատուցուին Նոր Թաղի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ ի հանգիստ հոգւոյ բարեյիշատակ ննջեցելոց Ոնճեան բարեհամբաւ Դերդաստանին, որ վերաշինողն եղած է նոյն եկեղեցւոյ և բարերար թաղին։

Ի դիմաց Թաղական Խորհրդոյ Ս. Եկեղեցեաց Սկիւտարի

Ատենադպիր Ատենապետ
Բ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ ՏԷՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՍՊԱՆԴԻՊ,

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԹԻՒ Վ.ԵՑԵՐՈՐԴ

Ծաղիկի 5,դ թիւը փոխանակ առջի օրուան հինգշաբթիի, երկուշաբթի օր հրապարակ ելած ըլլալով, յաջորդ 6րդ թիւը պիտի հրատարակուի ըստ սովորութեան առաջիկայ հինգշաբթի օր, իր սովորական ճոխ բովանդակութեամբ և պատկերներով։

Ծաղիկի Խմբագրութիւնը կը խնդրէ դարձեալ մենք յայտարարել թէ, գաւառներէն եղած խնդրանքներուն չպիտի կրնայ պատասխանել, մինչեւ որ բաժնեգիները միասին չղրկուին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

20 Հոկտեմբեր 1905

Հեռագրական գործակալութիւնը այս գիշեր Բարիզի Սակարանին գիները չհաղորդեց միւկ թերթիս մամուլը դրուած պահուն։

ԲԱՄՊԱԿ

Վերջին հեռագիր

Սրթ 5.27

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի Ճումա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսի Համիտիէ ճամիի չէրիֆինտէ իճրա պուրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԵՆ ՍՊԱՑԷԿՈՑՏ.— Հանգուցեալ էֆէնտի փաշայի տեղ, Մեծ-Սպայակոյտին դեր-նախագահ անուանուեցաւ դերնախագահին օգնական կայս. աւագ թիկնապահ Միւշիր Էսմէր Բիւշրի փաշա։

ՀԱԼԷՊԻ նոր կուսակալ Նազըմ փաշայի պաշտօնին վերարերեալ կայս. Ֆէրմանը, անցած շաբաթ օր, Հալէպի կառավարական պաշտօնարանին մէջ մեծ հանդէսով կարդացուեցաւ և բարեմաղթութիւններ եղան կայս. արեւշատութեան համար։

ԹՈՒՐԲԻԿՊԱՐՍԻԿ սահմանագլուխին վրայ մաքսային կարգ մը ձեւակերպութիւններ կատարելու համար բանակցելու մտօք առջի օր Պալիս ժամանեց պարսիկ Մաքսային վերատեսուչ Մ. Նաուս։ Կայարանէն ընդունուեցաւ դեսպանատան Ա. Թարգման Ցոլհանէսի իսանի և հիւպատոսին կողմէ։ Մ. Նաուս դեսպանատուն երթալով տեսակցեցաւ դեսպանին հետ և յետոյ գնաց Բերա-Բալաս։ Մ. Նաուս Պէյ է և պարսիկ կառավարութենէն կոչուած է մաքսատունները կազմակերպելու համար։ Դեսպան իշխան Միրզա Ռիզա խան այս խնդրոյն համար Բ. Դուռ երթալով տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

ՄԻՍԻՆ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ.— Մեսի գինը չափաւորելու համար կարգ մը միջոցներ տնօրինող ծրագիրը, որ Պեսկան Խորհուրդին կողմէ պատրաստուած էր, մատուցուեցաւ Բ. Դրան։ Ասկից առաջ Սապան ընդարձակ տեսութիւն մը ըրած էր թէ սղութեան պատճառը ոչխարի վաճառականներուն՝ մսավաճառներուն կողմէ չանագործուիլն է։ Մսավաճառ մը այս առթիւ նամակ մը կը հրատարակէ Իզամի մէջ և կ'ըսէ թէ սղութեան պատճառներն են. նանանգներուն զանազան կողմերը այս տարի երաշտութենէն ոչխարներուն նիհար մնալը. մեծաքանակ ոչխար արտածուիլը՝ Յունաստան և Եգիպտոս. Ռուսիայէ և Պուլկարիայէ եղած առաքումներուն պակսիլը և Դեկտ.ի սկիզբն մինչեւ Օգոստոսի վերջը գառնուկներուն մորթուիլը։ Նամակագիրը կ'առարկէ մսավաճառներուն և ոչխարի վաճառականներուն ներկայացուցիչներէն յանձնաժողով մը կազմել այս խնդրով զբաղելու համար։

ՅԱՈՑԻ ՀԵՌԱԳՐԱԹԵԼԸ.— Այս հեռագրաթելը որ Հնդկաստանի հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնները աւելի փութացնելու նպատակով կը չինուի, աւարտելու վրայ է և մօտերս հեռագրական Հիւկ մեքենայով հաղորդակցութեանց պիտի ձեռնարկուի։ Ուստի հեռագրական և թղթատարական վերատեսչութիւնը Ցաոյի հեռագրական ու թղթատարական Տնօրէն կարգեց Տարիչչէֆգա վարժարանին առաջնակարգ չրջանաւարտներէն և Բեռայի հեռագրատան Հիւկ մեքենայի պաշտօնեաներէն Հիւսէյին պէյը։ իսկ հաղորդակցութեանց համար երեք կարող պաշտօնեաներ կարգուեցան, որոնք քիչ ատենէն իրենց պաշտօնատեղիները պիտի ուղեւորին։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ.— Թօփհանէ, իտալական հիւանդանոցին քով թոքախտաւորներու ապաքինարան մը պիտի հաստատուի, իտալական կառավարութեան ծախքով։ Պոլսոյ ընդհ. հիւպատոս Մ. Զիաբէլլի որ Իտալիա կը գտնուի, այս ձեռնարկին ձեւակերպութիւնները աւարտելու կ'աշխատի։

ՊԱՐՍԻԿ դեսպան իշխան Միրզա Ռիզա խան պատուակալ անդամ անուանուեցաւ Օսէայի պարսիկ բարեհաճական ընկերութեան։

ՑՈՅՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ.— Ցոյն երեւելիներէն Մ. Քոսթանթէն Էլիասքօ յանձնառու եղաւ իր անձնական ծախքով վերաշինել Հալքի Ցունաց աղջկանց և մանչերու վարժարանները։

—Ցունաց Պատրիարքարանին խնդրագիր մը եկաւ, որով կ'առաջարկուի սուրբերու կարգը դասել 1769ին Պէրթի մէջ մեռնող Քոզմա անուն քահանան, որ սուրբ մը ճանչցուած է գերեթէ Եանեայի բոլոր նահանգին մէջ։ Սինոդը կարգ մը եպիսկոպոսներու և արքեպիսկոպոսներու կարծիքը պիտի առնէ հանգուցեալին կեանքին և մահուան վրայ և յետոյ որոշում մը պիտի տայ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ.— Սէլանիկի Ար լրագիրը կը գրէ.— Զորեքշաբթի օրը Կէվկէլի գաւառակին մէջ յաղողութիւն մը ձեռք բերուեցաւ։ Իմացուեցաւ որ նշանաւոր աւազակապետ Նիքոլա Նէյոյի և Բէլթէք կոթէի խումբերը՝ 7 հոգիէ բաղկացած, իրենց համախոհներով Հոչան գիւղէն կէս ժամ հեռաւոր և նոյն գիւղին ու Լուպնիչէի ճամբուն ձախ կողմի խրճիթներուն մէջ պահուըտած են։ Անմիջապէս Հոչանի ու չրջակաները գտնուող որսորդ-զինուորներու դէս—հազարապետ Իսմայիլ ու հարիւրապետ Շաքիր էֆ.ներու հրամատարութեան տակ դըստնուող զինուորական ջոկատը հոն ղրկուեցաւ որ ձերբակալեց այդ աւազակներուն ա՛ինքը իրենց պտելով։

ԱՆԱՄՈՅ ՏՈՒՐԲԸ.— Զհանման պաշտօնատանը որոշեց թէ երկրագործութեան յատուկ անասունները թէև ընտանի անասուց տուրքէն զերծ են, սակայն երբ վաճառուին կամ մորթուին պէտք է ենթակայ ըլլան նոյն տուրքին։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիին առեւտրական գործերուն Տնօրէն կարգուեցաւ Աղասի էֆ. Աղասեան։

ՄԱՔՍԱՏԱՆ «Ամիկ»ի ապրանքներու ճիւղին մէջ, ինչպէս քանիցս գրեցինք, զեղծումներ գործուած էին։ Նոյն ճիւղին Տնօրէն Ռիֆաթ էֆ.ի պաշտօնավարութեան սկիզբէն՝ այսինքն 1319 դեկտեմբերէն մինչեւ 1321 ապրիլ, հաշիւները քննուելով տեսնուած են թէ 34,796,378 ղրուշ մուտք և 32,016,497 ղրուշ ելք ունի։ Այդ հաշիւով «Ամիկ»ի ճիւղին մէջ 2,779,881 ղրուշի ապրանք գտնուելու էր, սակայն հաշիւներու փոխանցման պահուն 1,440,191 ղրուշի ապրանք կար. իսկ մնացած 1,339,689 ղրուշի ապրանքները Տնօրէնին կողմէ իւրացուցուած էին։ Պատրաստուած տեղեկագիրը և հաշուեցոյցը ստորագրել տրուած է այդ Տնօրէնին, որով Մաքսային վերատեսչութիւնը նախնական քննութեան ձեռնարկած էր թէ՛ անոր և թէ միւս պաշտօնեաներուն նկատմամբ։ Այդ քննութեամբ հաստատուելով Տնօրէն Ռիֆաթ էֆ.ի մեղապարտութիւնը և նկատելով որ միւս պաշտօնեաներն ալ մեղակից գտնուած են, քննութեանց արդիւնքը պարունակող տեղեկագիրը մատուցուեցաւ Պետական Խորհրդոյ Նախագահին, որպէս զի վերադրեալ 1,339,689 ղրուշի ապրանքներուն փոխարէնը տոկոսովը գանձուի նոյն Տնօրէնէն ու պաշտօնեաներէն և անոնց երաշխաւորներէն։ Նաև ատոնց մասին օրինական տարամարդութիւնները գործադրուին։ Այդ գրութիւնները յանձնուեցան Պետական Խորհուրդին նախնական ատենին հարցաքննիչ դատաւորին, որ առջի օր ձեռնարկեց հարկ եղած հարցաքննութիւններուն։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ վերատեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ նկատելով որ Գոնեայի Էրէյլիէն չաթաթ օրերը դէպի Կեսարիոյ կողմը զրկուող թղթատարին հասնելու համար, Պոլսէն հինգշաբթի իրիկունները Գոնեա—Էրէյլի ճամբով զրկուող Կեսարիոյ թղթատարը ժամանակին չի հասնիր, որոշեց որ ասկէ վերջը Նիյսէի, Իւրիւպի, Աքսէրայի, Նէվշէհրի, Ինճէսուի և Կեսարիոյ թղթատարները Չորեքշաբթի օրը ճամբայ հանուին։

ՀԱԼԷՊԻ ՆԱՀԱՆԳԸ.— Եվմտական նախարարութեան մէջ թուպէի Աթապէյ որ Հալէպի նահանգին եվմտական ու տասանորդի գործառնութիւնները քննելու համար նոյն նահանգը կը գտնուի, տեղւոյն Իտարէի ժողովին անդամ Միւսէրրիսպաշա Զէքի փաշայի հետ Ռիլիս գաւառակը գացեր է՝ այդ տեղի ձիթապտուղի տասանորդին ուռուրդի և վարձակալութեան տուեալ գործողութեանց վրայ հսկելու համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԶՐԵՒՆԵՐ.— Առնուած լուրերու նայելով, վերջին օրերս տեղացած անձրեւներէն գոյացած հեղեղները Թիրէի, Պայընտրի եւ Էօսէմիշի մէջտեղի դաշտը ողողելով բաւական վնասներու պատճառ եղեր են։ Ասոր հետեւանքով փլեր է Զաթալի մօտ գտնուած երկաթուղիի կամուրջը, որով առջի օրը կառախումբը հարկադրուեր է նոյն տեղը կենալ։ Իսկոյն ուրիշ կառախումբ զրկուելով ուղեւորները Իզմիր փոխադրուեր են։

ԱՆԵՈՀԵՄ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԸ.— Երէկ առտու ժամը 9ին երբ Գաստրիւղի չոգենաւը կը մօտենար կամուրջին, Ցոյն դպրոցական մը չապասելով որ չոգենաւը աղէկ մը մօտենայ նաւամատոյցին, ցատքեց դուրս։ Բայց հաչիւը սխալ էր, ոտքերը փոխանակ գետինը հասնելու մնացին պարապին մէջ և տղան ինկաւ ծով։ Բարեբաղդաբար նաւաստի մը տեսաւ և նետուեցաւ կամուրջին և նաւին միջեւ մնացած նեղ անցքին մէջ, ազատելու համար զայն։ Անձկութեան քանի մը վայրկեանէ ետք, ազատարարը վերբերեցաւ փոքր դպրոցականը գրկած։

ԱՐԿԱՆ.—Նախընթաց օր Մ. Լէոն Զարիֆիի որդին Մ. Էթիէն, քանի մը ազգականներուն հետ կը գտնուէր Թարապիա Սըմմըր Բալասի չրջակայ բարձունքներու վրայ։ Մ. Զարիֆի հրացան մը ունէր որով փոքր թռչուններ կը զարնէր։ Հրացանը ձեռքէ էր գաւազանի պէս և պտոյտ մը երբ անոր վրայ կրթնած էր, ճնշումի ուժէն պայթեցաւ և Մ. Էթիէնի ոտքը գարշապարէն վիրաւորեց։ Բարեբաղդաբար գնդակները մարթին մօտ մնացին, որով բժիշկները դիւրաւ հանեցին։ Բիչ ժամանակի մէջ պիտի կրնայ ոտքին վերքը։

ԶԱՆԶՐԱՑՈՂ ԷՐԻԿ.— Եգիպտական թերթերը կը պատմեն թէ Թանթայի բնակիչներէն մէկը խիստ գրաւուած էր իր դրացիներէն մէկուն հրապոյրներէն, բայց որովհետեւ անոր հետ իր յարաբերութեան և ամուսնութեան արգելք պիտի ըլլար օրինաւոր կինը, մարդուկը կ'որոշէ զայն մէջտեղէն վերցնել։ Ուստի, գիշեր մը, երբ կինը խոր քունի մէջ ընկղմած էր, մարդը կ'ելլէ անոր քովէն, կ'երթայ դանակ մը կը բերէ և յարձակելով անոր վրայ, կոկորդէն կտրելով գլուխը մարմնէն կը զատէ։ Ասով ալ չգոհանալով, վարագ ամուսինը կտոր կտոր կ'ընէ կնոջ մարմինը և պարկի մը մէջ դնելով կը տանի գետ կը նետէ։ Մարդասպանը այս սոսկալի ոճրէն ետք, ստիկանութեան կը դիմէ խուճապի մատնուած և յուզուած ձեւով մը կը յայտնէ թէ երեք օրէ ի վեր կինը չկայ մէջտեղ, և ի զուր կը փնտռէր զայն։ Բայց քիչ ժամանակ ետք երեւան կը հանուի պարկը իր մահաբերք պարունակութիւնով, որով ճշմարտութիւնը կը յայտնուի և մարդուն կրկնամուսնութեան փափաքը փորը մնալով կ'երթայ բանտին մէջ ողբալու իր տխմարութեան վրայ։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԲԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 3.45ին Բրօֆ. Ե. Հ. Ճէհիքեան։

Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 4.45ին Տօք. Բէյնոլտս։

Սկիւտարի մէջ ժամը 4ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

Պայազիտ-Հասուսի մէջ ժամը 5.15ին Վեր. Ե. Գ. Գրիգորեան։

Խասգիւղի մէջ ժամը 7ին Պատ. Ս. Ե. Զորիկեան։

∴ Երիտ. Քրիստ. ընկ.ի աղօթաժողովը տեղի կ'ունենայ ժամը 9ին Գումգապուի Ռէյդին մէջ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Հեռագրական Գործակալութիւնը այսօր «Գիշերուան Հեռագիրները» չհաղորդեց մեզ մինչեւ թերթիս՝ մամուլը դրուած պահուն։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

5/18 Հոկտեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈՒԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ.Ո.	97.25½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	97.27½
» էն վար գինը	»	97.24

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	ֆր.	131.50
Երէկուան էն բարձր գինը	»	131.75
» էն վար գինը	»	131.25
Շերքէթը Խայրիէ		35.—
Օսմանեան Պանքա		613.—
Տէրքոսի Ջուրի ընկ.		245.—
Քարափ կ. Պոլսոյ		510.—
Բրէմի Ֆոնսիէ Էժէբսիէն	Ա.	313.—
» » »	Բ.	269.50
Պանք Նաս. կրէս.		429.—
Թրամվայի բաժնեթուղթ		7.45
Անտաոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո	16.10
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	3.80
Լաւրիում Ֆր.		53.—
Թրանսվալ »		75.—
Բէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք		385.—
Ռուսական 4% 1901		93.30
Ճաբոնական 4 %		90.63
Սպանիական արտաքին		92.95
Անգլիական Քոնսոլիտէ	Ա. Ո.	88.63
Ֆրանսական Ռանթ	Ֆր.	99.45
Լոնտոն 3 ամիս		109.25
Բարիզ »		22.93
Վիէննա չէք	Ֆիոր.	21.94
Պերլին անատոս չէք	մարք	18.66

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փր.
Մէճիտիէ արծաթ	107.29
Անգլիական ոսկի	109.32
Ֆրանսական ոսկի	87.10
Քրիմիզ	51.04
Մէթալիք	103.30
Բոլ	91.—
Ռուպլի թղթադրամ	8.65

ՎԱՆԱՑ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

կը ծանուցանենք որ Մանգումէի տեղւոյն գործակալ կարգուած է Կարապետ էֆ. Ս. Բաղէշեան, որուն պէտք է դիմել թերթիս բաժանորդ գրուելու և կամ բաժնեգին վճարելու համար։

ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

A LA TAVCHANDJIAN

(Հետեւողաբար)

(ՆԱՄԱԿ ՄԸ . . . ինծի ուղղուած)

Թէև միայն գրած էի չհրատարակել ինծի եկած այն բաղմաթիւ նամակները, որոնք անձս կը գովաբանեն և տաղանդս կը շնորհաւորեն, բայց այն օրէն սկսեալ երբ կարդացի իրիկուան թերթի մը մէջ յօդուած մը, ստորագրութեամբ Ց. Ս. Թավչանճեանի, որուն մէջ Յ. Ս. Թավչանճեան կը գովուէր, որոշեցի ես ալ հրատարակել մէկը այն միլիոնաւոր գովաբանական նամակներէն որոնք ինծի դալու համար . . . ճամբայ ելած են։

Մեծանուն
Թորոսեան Պ. Գրիգոր
Արժանընտիր Բոնիկագիր եւ
կրկնարժան երգիծաբան
մեծի Մանզումէի

Մեծահռչակ Տէր,

Նուաստս որ ձեր ծառան է և քանի մը զաւակներու ալ տէր, երկու ամիս առաջ սրտի անհուն, մայրի լայնածաւալ աչքի անեզր, ականջի անլուր, ձեռքի անչափելի, ոտքի անմառելի բերկրութեամբ կարդաց, օհ, ինչ կ'ըսեմ, կարդալէ աւելին լրաւ լափեց, կերաւ, խմեց և գրական փորը կշտացուց, ձեր յօդուածով։ Չեմ կրնար բացատրել, Մեծ Պահլէն ալ մեծ Մեծ։ Տէր, թէ ո՞րպիսի բարիք մըն էր որ ըրաւ ձեր մեծութիւնը իր թանկարժէք, մեծիմաստ, խորաթափանց յօդուածներով։ յօդուածներ՝ որոնք Թրանսվալի հանքերուն մէջ գտնուած գոհարներէն անգին, քանզի՝որս այար ոսկիէն սուղ, Հիւկոյի գրական կոյտերէն աւելի խորիմաստ և ուրիշ կողմերէ աւելի փափուկ էին և որոնք — երանելի յօդուածներ— կոչուած են... կոչականներ ըլլալու։ Հաւատացէ՛ք, և եթէ չէք հաւատար կրնամ վկաներ ցոյց տալ։ որ դուք չգտնուած գրագէտ մը, անագիտ թիթեռնիկ մը, հիանալի հուրի մը, չնչաւոր ոգի մը էք։ գիտէք աշխարհը, կը ճանչնաք թուղկեանը, կը զատէք իրարմէ բարին և չարը, տեսած էք Տիրացու Աւետիսը, և լսած էք անոր քիթը վեր քաշելը։

Վերջապէս բացատրելու համար իմ ամբողջ ներսս գտնուող հիացումին քանակը, որ քանի մը հարիւր քիլոներու կը հասնի, բառեր, նախադասութիւններ, ձայնարկութիւններ, ածականներ, բուխեր, չնչաներ և... Տէմիրճիպաշեանին բառարանը կը պակսի։

Ոչ գիշերը քուն ունիմ և ոչ ալ ցերեկը... ուտելու հաց։

Շուարած մնացած եմ։ Զեզ մէկ մը տեսնելու, ձեր խօսքերը լսելու անհուն փափաք մը ունիմ, որ ձեզ երաշխիք կուտայ և կը լափլիզէ ներսս... Գուլէ Գարուի հրդեհին պէս։

«Ո՜հ կը դողդոջեմ ժպտոյն եմ տրժգոյն,

«Հրդեհի ներսս դժոխքի մը հանգոյն։

Ասիկայ կարծես Դուրեանը ինծի համար չինած է, բայց բարեբաղդաբար Դուրեանին այս ոտանաւորէն վերջ Տերքեսի ջուրի ընկերութիւնն ալ խոզովակներ հաստատեց սրտի հրդեհներու համար։

Վերջապէս ալ ի՞նչ երկարեմ և ինչո՛ւ ձեր հնարժէքդ գլուխը ցաւցնեմ, գլուխ մը այո՛ որ սահմանուած է... եզական գլուխ մը ըլլալու։

Ընդունեցէք Տէր Խմբագիր (մնացեալը հաճոյութեան համար չեմ հրատարակեր)։

×

ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՆԴԸ

Տեսա՛ք, լսեցի՛ք եւ հաւատացի՛ք։

Մինչեւ հիմա երբ ձեզի կ'ըսէի թէ ես մեծ մարդ եմ, սանկ մարդ եմ եւ նանկ մարդ եմ, ձեզմէ և. ոչ մէկը կը հաճէր հաւատալու, մինչեւ որ Թովմաս առաքեալին պէս ըրի,... չօշափէլ վերջ հաւատացիք։

Մնած եմ 1880ին յուլիսի տաք օրերէն մէկուն մէջ։ Մնած ատենս, համեստ խոստովանաք, ոչ մէկ լեզու գիտէի, բայց այսօր ճակատաց կը յայտարարեմ թէ գիտեմ 45 հատ ողջ, 65 հատ մեռած և 28 հատ ալ գինով լեզուներ։ Մայրենի լեզուս ջուրի, ֆրանսերէնը և իտալերէնը գինի, գերմաներէնը՝ գարեջուրի, անգլիերէնը՝ ուիսքիի, ռուսերէնը՝ վոթկայի պէս կը խօսիմ։ Մնած օրս աղքատ էի, մերկ էի, սակայն հեղհեղեալ ինքնագնութեամբ յառաջանալով այսօր 999,999,999,999 ոսկիի տէր եմ։ կը սիրեմ բարեգործութիւնները և ինչ որ ձեռքս անցնի աղքատներուն կուտամ, մինչեւ այսօր միջին հաշուով 88,888,888 ոսկի նուէր բաժնած եմ։ Շատ մը ազէկ բնաւորութիւններ և բարեմասնութիւններ ունիմ, որոնց գումարը 26ը կ'անցնի։ Սոսկալի կը սիրեմ գրականութիւնը և ընթերցանութիւնը, այնպէս որ ծնելէս 75 օր վերջը բաժանուող գրուեցայ Բիւրակնին։ Դուռս եկող բոլոր աղքատներուն հագուստ, կօշիկ կուտամ, պայմանաւ որ հինները վերջ ինծի վերադարձնեն, հին առարկաներու հաւաքածոյս համար։ Տունին մէջ առանց սպասաւորի չեմ ըլլար եւ առանց սպասուհիի երբեք։ Նախընտրութիւն տուած եմ միշտ թէքիրտաղցի սպասուհիներուս, որոնք իրենց ծննդավայրին ձմերուկները կը յիշեցնեն ինծի։ Ոչ սիկառ կը խմեմ, ոչ ալքոլ կը գործածեմ, ոչ մեղէն կ'ուտեմ, ոչ բանջարեղէն կը սիրեմ, անուշեղէն երբէք բերանս չեմ դներ և օրս մը հացը ամբս մը կը բաւէ ինծի։ Անսնք փարճառական դպրոցի խրատներ են, որոնց շնորհիւ դուք ալ օր մը կրնաք ինծի պէս մեծ գիտուն մը, հարուստ միլիառատէր մը, Քառնէկի մը, և խաթունիկ կնկան մը տէր ըլլալ։ Գալով կնոջս, ո՜հ կին չէ, հուրի է, պարիկ է, աղնուականութեան տիպար և բարութեան մարմնացում է, գթութեան հրեշտակ մըն է, ոտքերը պզտիկ և աչքերը խոշոր են, երեսները Ամասիայի խնձորներու կը նմանին, այնպէս որ երբէք պէտք չեմ ունենար ամառը խնձոր գնելու։ Ձեռքերը պզտիկ հովահարներու պէս են և մազերը ոսկի գոյն ունին։ Խօսակցութիւնը, օհ իր անուշ չատ անուշ խօսակցութիւնը կը դիմէ, կը հմայէ, կը գերէ, կ'ապշացնէ, կը զայրմայրացնէ և մէկ խօսքով... կը սահմռկէ։ Իրարու համար ստեղծուած ենք և նախախնամութիւնը չատ տիպար ամուսնական յարկ մը կազմուելու պատճառ եղած է այսպէսով։

Կնանքիս ամէնէն բեղնաւոր շրջանին սկսաւ այն օրը երբ պապենական մէկ գորգս նուէր տուի մեր թաղին եկեղեցիին։ Սակայն նուէրը տուած գիշերս, երազիս մէջ տեսայ թէ՝ այդ թաղին Թաղ. Խորհուրդը հաւաքական նիստ գումարեր և քուէից բացարձակ առաւելութեամբ որոշէր է զայն ծախել և իրենց պանքէն մէկ անդամին... բացը գոցել։ Քունէս արթնցայ, ծառաս ալ արթնցուցի, որ նոյն երազը տեսած էր և դեռ եկեղեցիին դուռը չբացուած արդէն երկուքս մէկ կ'սպասէինք եկեղեցիին առջեւ։ Թաղ. Խորհուրդը եկաւ և առանց անոնց բացառութեան սպասելու անմիջապէս գորգերնիս առինք և տուն վերադարձանք։ Գործնական մարդ մըն եմ մէկ խօսքով։ Օր մը ափ ի բերան թողուցի խուսմբ մը գիտնական եպիսկոպոսներ, վարդապետներ. թէ ի՛նչպէս։ Կրօն. վեհաբանութիւն մը տեղի կ'ունենար, ամէնքը մէկ մէկ բան ըսին Աստուծոյ նախախնամութեան բացատրութեան կերպին վրայ։ էն վերջը ամէնքն ալ յարգական կերպով ինծի դարձան, և ներկաներէն եկեղեցական մը, որուն քանի մը անգամ ժամուց տուած եմ,

—Ադնիւ Լուսիթիանեան էֆէնտի ձեր ազնուաշնութիւնը ի՞նչ կարծիք ունի արդեօք, ըսաւ։

Ինքզինքս նախ ծանրէն ծախեցի, բայց յետոյ, երբ տեսայ թէ, բոլոր ներկաները խոր հիացումի արտայայտութիւնով և չուներներին բռնած ինծի կ'սպասեն, որոշեցի ես ալ իմ մասիս օրինակ մը տալ, թէ՝ ի՞նչպէս պէտք է բացատրել նախախնամութեան բարիքները։ Եւ վերջապէս, պատմեցի թէ՝ օր մը գիւղացի տէրտէր մը եկեղեցիին մէջ քարոզած ատեն, կը դառնայ գիւղացիներուն և «գիտէ՞ք կ'ըսէ թէ ի՞նչ են նախախնամութեան բարիքները. ո՛չ կը պատասխանէ ժողովուրդը. «Նախախնամութեան մեծ բարիքներէն մէկը, կ'աւելցնէ տէրտէրը, այն է որ ուզածին և փիղին թռչելու համար թեւեր տուած չէ, երեւակայեցէք որ եթէ անոնց թեւ տուած ըլլար, այսօր անոնք ձեր տուներուն վերայ պիտի նստէին և դուք, օհ, ամբողջիդ ալ պիտի ճզմուէիք անոնց ծանրութեան տակ...»։ Քանայինի՝ իր ժողովուրդին վրայ առաջ բերած զարմացումին քառապատիկը առաջ բերի իմ այս պատմութիւնովս։ Անկէ վերջն էր որ անունս Աստուածաբաններու ցանկին մէջ անցաւ։

Ի պատուի էի. ի պատուի մնացի և ի պատուի պիտի մնամ։

Վաճառատան գալով, անկէ ներս մտնողը ամէն բանէ առաջ կը տեսնայ հսկայ դէզերը գորգերուս և բաղմութիւնը գրագիրներու, տնօրէններու, սպասաւորներու, դռնապաններու, որոնք ամէնքն ալ բարեւ բռնած և երրորդ դէմքով կը խօսին հետս։ Ամէնքն ալ լիառատօրէն կը վարձատրեմ և ամէնքն ալ զաւկիս պէս կը սիրեմ, և տարեգլխուն մէկ մէկ քարոզագիրք կը նուիրեմ։ Սայֆիը ըսեմ որ միայն վաճառատան մէջ 28 հատ անձնական քարտուղար ունիմ, որոնց գրել կուտամ թերթերուն ղրկած յօդուածներս։ Իսկ գալով այն նամակներուն, որոնք այդ թերթերու տնօրէններուն և անուն ունեցող յօդուածագիրներուն կը ղրկեմ՝ որպէս զի իմ անձս և բարեգործութիւններս, փառաբանեն..., ես իմ ձեռքովս կը գրեմ զանոնք և մէջն ալ կը ներփակեմ ի տես գանձելի չեկ մը։

Դեռ երկար է շարքը իմ ինքնակենսագրութեանս, բայց համեստութիւնը թոյլ չտար որ աւելի առաջ երթամ։

ՄԵԾ ՄԻԼԻԱՏԷՐ
ԵՒ
ՄԵԾ ԵՐԳԻՄԱՌԱՆ
ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ

ՖՐԱՆԿԱԽՏԸ

ԵՒ ԻՐ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Բժշկական խուցի մը մէջ։ Բաղմաթիւ յանախորդներ քիչ կամ շատ փութկոտութեամբ կը տողանցեն մասնագէտ բժշկին առջեւէն՝ խոստովանելով անոր և քաւութիւններն գտնելով։ Սրահը ընաւ չպարպուիր, որովհետեւ բժշկին գերներս առինք և տուն վերադարձանք։ Գործնական մարդ մըն եմ մէկ խօսքով։ Օր մը ափ ի բերան թողուցի խուսմբ մը գիտնական եպիսկոպոսներ, վարդապետներ. թէ ի՛նչպէս։ Կրօն. վեհաբանութիւն մը տեղի կ'ունենար, ամէնքը մէկ մէկ բան ըսին Աստուծոյ նախախնամութեան բացատրութեան կերպին վրայ։ էն վերջը ամէնքն ալ յարգական կերպով ինծի դարձան, և ներկաներէն եկեղեցական մը, որուն քանի մը անգամ ժամուց տուած եմ,

—Ադնիւ Լուսիթիանեան էֆէնտի ձեր ազնուաշնութիւնը ի՞նչ կարծիք ունի արդեօք, ըսաւ։

Ինքզինքս նախ ծանրէն ծախեցի, բայց յետոյ, երբ տեսայ թէ, բոլոր ներկաները խոր հիացումի արտայայտութիւնով և չուներներին բռնած ինծի կ'սպասեն, որոշեցի ես ալ իմ մասիս օրինակ մը տալ, թէ՝ ի՞նչպէս պէտք է բացատրել նախախնամութեան բարիքները։ Եւ վերջապէս, պատմեցի թէ՝ օր մը գիւղացի տէրտէր մը եկեղեցիին մէջ քարոզած ատեն, կը դառնայ գիւղացիներուն և «գիտէ՞ք կ'ըսէ թէ ի՞նչ են նախախնամութեան բարիքները. ո՛չ կը պատասխանէ ժողովուրդը. «Նախախնամութեան մեծ բարիքներէն մէկը, կ'աւելցնէ տէրտէրը, այն է որ ուզածին և փիղին թռչելու համար թեւեր տուած չէ, երեւակայեցէք որ եթէ անոնց թեւ տուած ըլլար, այսօր անոնք ձեր տուներուն վերայ պիտի նստէին և դուք, օհ, ամբողջիդ ալ պիտի ճզմուէիք անոնց ծանրութեան տակ...»։ Քանայինի՝ իր ժողովուրդին վրայ առաջ բերած զարմացումին քառապատիկը առաջ բերի իմ այս պատմութիւնովս։ Անկէ վերջն էր որ անունս Աստուածաբաններու ցանկին մէջ անցաւ։

Ի պատուի էի. ի պատուի մնացի և ի պատուի պիտի մնամ։

Վաճառատան գալով, անկէ ներս մտնողը ամէն բանէ առաջ կը տեսնայ հսկայ դէզերը գորգերուս և բաղմութիւնը գրագիրներու, տնօրէններու, սպասաւորներու, դռնապաններու, որոնք ամէնքն ալ բարեւ բռնած և երրորդ դէմքով կը խօսին հետս։ Ամէնքն ալ լիառատօրէն կը վարձատրեմ և ամէնքն ալ զաւկիս պէս կը սիրեմ, և տարեգլխուն մէկ մէկ քարոզագիրք կը նուիրեմ։ Սայֆիը ըսեմ որ միայն վաճառատան մէջ 28 հատ անձնական քարտուղար ունիմ, որոնց գրել կուտամ թերթերուն ղրկած յօդուածներս։ Իսկ գալով այն նամակներուն, որոնք այդ թերթերու տնօրէններուն և անուն ունեցող յօդուածագիրներուն կը ղրկեմ՝ որպէս զի իմ անձս և բարեգործութիւններս, փառաբանեն..., ես իմ ձեռքովս կը գրեմ զանոնք և մէջն ալ կը ներփակեմ ի տես գանձելի չեկ մը։

Դեռ երկար է շարքը իմ ինքնակենսագրութեանս, բայց համեստութիւնը թոյլ չտար որ աւելի առաջ երթամ։

ՄԵԾ ՄԻԼԻԱՏԷՐ
ԵՒ
ՄԵԾ ԵՐԳԻՄԱՌԱՆ
ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԷՖԵԼԻՐ

ԳՐԵՑ
ՕԹԹՕԼԷՆԿԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՍԻՄՈՆ ԶԷՕՄԼԷՐՋԵԱՆ

Զնաշխարհիկ Ադամանդներու

ԹՈՐՀԴԱՒՈՐ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆը

Ե.

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԿՈՃԱԿը

—Դուք կը կարծէք որ, ըսաւ Մր. Պէրնս, գողը կրնայ պարզապէս մեղակիցի մը յանձնած ըլլալ պարկն ու ադամանդները՝ կանխաւ որոշուած կայարանի մը մէջ։

—Ոա՛վօ, Մր. Պէրնս, պօռաց Տօքրա։ Դուք մեծ գործակալ մըն էք։ Շահեցաք գրաւը։ Ճիշտ ատիկա գըրուած է թուղթին վրայ։

—Հացկերոյթ մը կը պարտիմ ձեզ, Մր. Պէրնս, և ճոխ պիտի ըլլայ, աւելցուց Մր. Միչըլ։

—Մր. Պէրնս կը հաճի՞ ուրիշ գրաւ մըն ալ բռնել, հարցուց ֆրանսացին որոշ ձայնով մը։

—Այո՛, ըսաւ Մր. Պէրնս։

—Լաւ ուրեմն, գրաւ կը դնեմ որ եթէ այս գաղտնիքը լուսաբանէք, պիտի ստիպուիք ընդունելու որ ձեր տեսութիւններէն ո՛չ մէկը ճիշտ է։

—Ձեմ կրնար ընդունիլ այդ գրաւը, ըսաւ Մր. Պէրնս, վասն զի վստահ եմ որ գողին գործածած բո՛ւն մէթոտը չի գտանք։

—Ա՛հ, ըսել է որ ուրիշ տեսութիւն ալ ունիք, պօռաց Մր. Թօրէ գրէթէ ծաղրական չեշտով մը։

—Այո՛, և ամէնէն աղէկն է, բայց չեմ ուզեր յայտնել։

—Կատարելապէս իրաւունք ունիք, Մր. Պէրնս, ըսաւ Էմիլի։ Ճիշտը ըսելով, ձեր ճարտարութիւնը գիտեմ եւ վայրկեան մը իսկ չեմ խորհած որ ձեր բուն գաղափարը յայտնեցիք այս գործին վրայ։ Շատ ճախաւերութիւն պիտի ըլլար։

—Ինչ որ ճախաւերութիւն կ'երեւայ, կրնայ խոհեմութիւն ըլլալ։

—Ճիշտ այդպէս է ինծի համար այս միջոցիս, ըսաւ Էմիլի։ Տեարք, կը ցաւիմ որ ստիպուած եմ ճամբել ձեզ։ Այս իրիկուն պարահանդէս պիտի երթանք եւ կը խնդրեմ ձենէ որ ներողամիտ ըլլաք մեզ եթէ պարտաւորուած ենք այժմէն պատրաստուիլ։

Միս Էմիլիի այս խօսքերը ամենէնին չվշտացուցին իր խօսակիցները, որոնք պարզապէս հնազանդեցան։ Մր. Պէրնս ուրախ էր որ երկու մարդիկը իրեն հետ դուրս ելան։ Մր. Միչըլի համար թաքարդ մը պատրաստած էր և այսպէս երկու թռչունները պիտի կրնար իր ծուղակին մէջ ձգել։

Զ.

ՄՐ. ՊԷՐՆՍ ՄԻՋՈՑ ԿԸ ԽՈՐՀԻ

Մես ըսածներէն ենթադրելու չէ որ Մր. Պէրնս իր նախկին ճարտարութիւնը կորսնցուցած էր։ Զարմանալի չէ որ այս գործին էութիւնը չհասկցաւ ամբողջովին, որովհետեւ կը յիշուի որ գողութիւնը երկու օր առաջ միայն տեղի ունեցած էր և այդ միջոցին ինք ստիպուած էր նիւ Եորքէն բացակայիլ գողութեան ուրիշ գործի մը համար։ Համոզուելէն ետքը որ կոճակը իր ենթադրածին չափ արժէք չունէր, որոշած էր հետեւիլ մէթոտի մը որմէ կը յուսար մեծ օգուտ քաղել։ Գիտէր որ շատ մարդիկ սպաննուած զոհին մարմնոյն առջեւ գտնուելնուն պէս կը նահանջեն։ Երբ այն առաուն դուրս ելած էր իր տունէն, ժամը հազիւ տասը կար։ Թէև համոզուած էր Մր. Միչըլէն որ սպաննութեան թատերավայրին վրայ գտնուած կոճակը նախնական հաւաքածոյին մաս չէր կազմեր, կամ գէթ անկարելի էր այս պարագան ապացուցանել, ներքին գոհունակութիւն մը կը զգար խորհելով որ այդ կոճակը Միս Էմիլիի նկարը կը ներկայացնէր ճշտիւ։ Վերջապէս շատ կարելի էր որ Մր. Միչըլ ինք սպաննած կամ գէթ յարկաբաժինը այցելած ըլլար։ Երկու պարագային մէջ, գիտէր թէ կինը մեռած էր և անհեթեթ պիտի ըլլար երեք յարկերէն վեր հանել զայն որովհետեւ պիտի գուշակէր որ դիակին հետ դէմ առ դէմ պիտի բերուէր և կրնար իր պաարիւնութիւնը պահել։

Ահաւասիկ ի՞նչ ըրած էր գործակալը։— Անմիջապէս գացած էր արդարադատութեան պաշտօնէին քով և անոր առջակցութիւնը խնդրած։ Բան այսմ, արդարութեան պաշտօնեան երդուեալ դատաւորներ ղրկած էր ոճրին վայրը, ինչպէս նաև բժիշկներ, զոհին անդամազննութիւնը կատարելու համար։ Մարմինը առաջին յարկին ուղղակի բակին վրայ նայող մէկ սենեակը իջուցած էին և սեղանի մը վրայ դրած, այնպէս որ վէրքը և սոսկալի կերպով աւրուած դէմքը ներս մտնողին ուշադրութիւնը կը գրաւէին իսկոյն։ Տօքտորներուն իմաց տրուած էր որ անդամազննութեան գործը յետաձգուի մինչեւ Մր. Պէրնսի ժամանումը։ Գործակալը, սանդուղէն իջնելով, գիտէր ուրեմն որ իր թակարդը լարուած էր։ Երբ բակը հասան,

—Տեարք, ըսաւ Մր. Պէրնս, չնորհ մը պիտի խնդրեմ ձենէ։ Երկուքդ ալ կառախումբին մէջ էիք երբ գողութիւնը գործուեցաւ։ կէտ մը կայ, որուն մասին կը փափաքէի քանի մը հարցումներ ընել ձեզի և անյապաքար հարցաքննել ձեզ։ կ'ուզէ՞ք այս ծառայութիւնը մատուցանել ինծի։

—Հաճոյքով, պատասխանեց Ֆրանսացին։

—Արդէն ըսած եմ որ ի՞նչ հարցում ուզէք կրնաք ընել ինծի, աւելցուց Մր. Միչըլ։

—Ա՛, Մ. Պրիէօի գիրքը կարդացեր էք... Հոս ոչ վէպ կը չինենք եւ ոչ ալ տեսարան կը ներկայացնենք։ Մենք պարզապէս հիւանդներ կը խնամենք և զանո՞ւք կը բժշկենք։

Բարի բժիշկը այնքան վստահութիւն և ճարտասանութիւն կը դնէ իր լաւատես խօսքերուն մէջ որ յանախորդը կը համոզուի և կը մխիթարուի։ Տակաւ առ տակաւ իր արցունքները կը չորնան, ձայնը կը շտկուի ըստ առաջնոյն։ Բժիշկը իրեն կը հրամայէ դասական դարմանում, և իրեն սնդիկի ներարկումը կ'ընէ ազդրէն, և պէտք եղած խրատը տալով կը ճամբէ յանախորդը։ Դրան մօտ բժիշկը նորէն կը հարցնէ.

—Ի՞նչպէս է տիկնոջ հետ յարաբերութիւնդ։ Դիտցէք թէ հիւանդութիւնը փոխանցական է և խիստ վտանգաւոր։

—Մի՛ վախնաք, Տօքթէօր, պիտի ժուժկալեմ։ Խեղճ կինս ընաւ պիտի չգիտնայ հիւանդութիւնս և չպիտի կասկածի։ Ի՞նչ դժբաղդութիւն՝ եթէ ան գիտնայ։ Անհաւատի՝ ինչ ձիւն կը բերէ մարդուս գլխուն՝ տունէն դուրս եղած արտառոցութիւն մը։ Հպարտ լրբուհիի մը սիրոյը գրաւեցի...

—Անոնց ամէնքն ալ միեւնոյնն են։

—Ո՛չ, ամէնքը չեն։ Բայց ան զիս վարակեց։ Ուրեմն չկա՞յ օրէնք մը այս եղեռնագործները բանտարկելու։

—Կը վերադառնամ իմ խնդրոյս։ Երբէք յարաբերութիւն չունեցա՞ք այս վերջին ատեններս տիկնոջ հետ։

—Ը՛հ... լաւ չեմ յիշեր... օչ, չեմ կարծեր... սակայն և այնպէս տասնեւհինգ օր կայ։

—Հ՛ըմ, հը՛մ, ինծի զրկեցէք զայն։ Պիտի քննեմ զգուշութեամբ և խնամքով։ Եւ մանաւանդ ո՛չ անխոհեմութիւն, ո՛չ մտերմութիւն ոչ ոքի հետ։ հասկցա՞ր։

Հիւանդը ճամբեց, որ մնկնեցաւ իր անսահման երախտագիտութիւնը յայտնելով։

Վաղայաղորդ օրը, տիկինը կը ներկայանայ բժիշկին խուցը։ Տակաւին դեռատի, հասուցած պտուղի մը պէս համեղաճաշակ։ Նայուածքը կենսունակ, շուրթները հեշտաւէտ. ան կը պէրէր չնորհազեղութեամբ։

Տիկ.—Տօքթէօր, էրիկս ձեզ ղրկեց զիս քննելու համար։ (Կը խնդար իր ճեփ ճերմակ ակռաները ցուցնելով)։ Բայց պարտաւոր եմ ձեզ յայտնել թէ հիւանդ չեմ։

—Ձեր պարոն ամուսինը պարապ տեղը կը մտատանջի ուրեմն։ (Վարանելով)։ Սակայն։

—Սակայն... Ի՛նչ լա՛ւ, այո՛, բան մը ունիմ, բայց այնքան ընտանի, այնքան գէշ տեղաւորուած... ճշմարիտը։ կը խպիմ և լաւ կը յիշեմ թէ պարկեշտ և խարդապահ բժշկի մը տունը կը գտնուիմ։

—Աշխարհական քահանայի մը, տիկին, որ կը մոռնայ անմիջապէս ինչ որ կը տեսնէ և կը լսէ։ Տեսնենք ի՞նչ է այդ ցաւը։

—Ցաւ մը, ինչպէս կ'ըսէք. ցաւիկ մը որ ինձ անհանգիստ չընէր, բայց մատանջութիւն կը պատճառէ։ Տասնեւհինգ օրէ աւելի է որ ունիմ զայն (յանկարծ մարմրելով)։ Ատտաւած իմ, այնչափ կարեւոր է որ զայն ցուցնեմ ձեզ։

—Միայն թէ հպիմ անոր։

Տիկինը համակերպութեան մեծ հառաչ մը ունեցաւ, և տարածուեցաւ բժիշկին իրեն ցուցուցած երկայն աթոռին վրայ։ Բժիշկը, ամենայն ուշադրութեամբ, —վստահացնելով իր գեղեցիկ հիւանդուհին—, դիտեց։ Աւա՜ղ..., կասկած չվերցներ այլ եւս թէ այդ ցաւը... այդ փոքրիկը որ ունէր, կը հաստատէին ախտաւորութիւնը տիկնոջ ստացած՝ իբր նուէր իր ամուսնոյն անհաւատարմութեան։ Բժիշկը, մտրմոքուած՝ իր գիւտէն, խոհեմ՝ արուեստական գաղանիքին առթիւ, կը տատամսէր, խուսափելու միջոց մը, ճամբայ մը կը փնտռէր ու վերջապէս որոշեց գաղտնի պահել իր յանախորդուհիէն իսկութիւնը հիւանդութեան։

Տիկ.— Լաւ ուրեմն, Պ. բժիշկ։

Բժ.— Լաւ ուրեմն, տիկին, իսկապէս փոքրիկ չոր վերք մը... որ պէտք է խնամել արթնութեամբ... Անիկա կը ցուցնէ տկարութեան ընդհանուր վիճակ մը... ախտացեալ... պէտք է միանգամ զօրեղապէս յարձակելու համար հիւանդութեան վրայ։

—Ի՞նչպէս, տօքթէօր, այդչափ փոքրիկ վէրք մը լուրջ հիւանդութեան մը նշանը կուտայ։ Դէմքերնիդ չատ ծանր է և մտահոգ. խօսքերնիդ կը վախցնէ զիս։

—Երբեմն պզտիկ գործերը բժշկութեան մէջ մեծ և ծանր բաներու յայտարար նշաններն են։ Մի՛ չարչարուիք. կը բժշկուիք, կը խոստանամ ձեզ ատիկա։ Բայց դուք ալ ձեր կարգին, խոստացէք ինձ ինքզինքնիդ ամբողջապէս իմ պատուէրներուս յանձնելու։ Դարմանումը երկար պիտի ըլլայ, տաղտկալի, բայց արդիւնաւոր, կը խոստանամ ձեզ։

Ամբողջ մէկ քառորդ ժամ ալխատեցաւ տօք էօրը համոզել հիւանդը թէ իր հիւանդութիւնը ծանր է թէեւ բայց արմատապէս բուժելի։ Եւ ամենայն յաջողութեամբ փոքրիկ և անցաւ ներարկումմը լրաւ տիկնոջ։ Տիկինը, որ այս գործողութեան ժամանակ դէմքը իր ձեռներով ծածկած էր ամօթէն՝ կըսէր.

—Օ՜հ, տօքթէօր. չար էք։ Քիչ առաջ երդուընցաք ինձ թէ տրինչ չպիտի զգայի... Վերջապէս, որովհետեւ անհրաժեշտ է, շարունակենք։ Ի վաղիւ ուրեմն։

Աւելցնենք թէ տիկինն ալ իր կարգին անհաւատարմութիւն գործելով փոխանցած էր այդ սոսկալի հիւանդութիւնը գիւղին ամենայարգելի երիտասարդներէն մէկ քահանին։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԹՂԹԱԿԻՑԸ
Բարէզ

ԶԿԱՆ ԻՒՂԵՐՈՒՆ ԱՄԵՆԱՔՏԻՐԸ

Այս խարդախ ձկան իւղ գործածել ուզողներուն կը յանձնարարուի Գլէրթի Զկան Իւղը որ կոմաց կամաց կը վերատաստաւէ ոյժը՝ խիստ տկարցած հիւանդներուն և հիմնապէս կը բուժէ արեան ապականութենէն առաջ եկած հիւանդութիւնները, մաղձոտութիւնը, խ.յը (սքրանա), անարիւնութիւնը, տղոց երեսի և գլխու վէրքերը, հինցած ro. մաթիզմը, ծանր հարբուխը և անոր հետեւանքը եղող թոքախտը, տղոց ոսկրամներուն թուլութիւնը, ճզղծութիւնը, ոսկրներուն ծուռութիւնը, մանաւորապէս տղոց ոյժ տալու և արիւնը մաքրելու միակ դարմանն է։

Գլէրթի Զկան Իւղը միակ իւղն է զոր Բարիզի բժշկական Ակադեմին ընդունած ու յանձնարարած է հարբութեան վատնութեանը, կը ծախսի ամէն մեծ գեղարուեստներու և մթերանցներու մէջ։ կեդրոնատեղին է Maison L. Frère, 19, rue Jacob, Paris, *կը ծը չաուելու համար Գլէրթի՝ անուն փնտռեցէք յիրերուն վրայ։ Ծանր հարբուխի և կուրծքի հիւանդութեանց դարմանումին համար Գլէրթի Բրիլ. Զօթով եանին իւղը փնտռեցէք։*

18—1

—Շնորհակալ եմ։

Եւ դէպ ի ծառային դառնալով, որուն կատարելիք դերը սովորեցուցած էին նախապէս, ըսաւ,

—Սենեակ մը ցոյց կուտա՞ք ուր կարենանք մասնաւոր խօսակցութիւն մը ունենալ քանի մը վայրկեան։

—Այո՛, պարոն, հոս եկէք։

Եւ ծառան առաջնորդեց զանոնք դիակին գտնուած սենեակը։

—Մր. Միչըլ, ըսաւ Մր. Պէրնս, կը հաճի՞ք քանի մը վայրկեան սպասել։

Մր. Միչըլ խոնարհեցաւ և Ֆրանսացին Մր. Պէրնսի հետեւեցաւ։ Մառան դուռը գոցեց անոնց վրայէն։ Կարաի չկար սեղանէն զատ որուն վրայ զոհին մարմինը կը հանգչէր։ Բժիշկները պառուռուած էին ուրիշ սենեակի մը մէջ։ Մր. Պէրնս դիակին քով կեցաւ և Մր. Թօրէի երեսը նայեցաւ որ ինքն ալ պիշ պիշ կը նայէր սպաննուած կնոջ։ Դէմքին ո՛չ մէկ դնդերքը ամենափոքր յուզում մը չյայտնեց։ Մր. Պէրնս ըսպասեց։ Արդիւնք մը առաջ եկած չէր։ Սակայն Մր. Պէրնս որոշած էր սպասել որպէս զի առաջին անգամ Ֆրանսացին խօսի և անոր ըսածներէն կարենայ եզրակացութիւն մը հանել։ Ուստի ինք խօսք մը չբրաւ։

(Շարունակելի)